LT 2022

15

Specialioji ataskaita

Priemonės, kuriomis siekta padidinti programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičių, gerai parengtos, tačiau tvarūs pokyčiai daugiausia priklausys nuo nacionalinių institucijų pastangų

CURIA RATIONUM

EUROPOS AUDITO RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–X
Įvadas	01–11
Mokslinių tyrimų ir inovacijų svarba ES	01–08
Funkcijos ir atsakomybės sritys	09–11
Audito apimtis ir metodas	12–16
Pastabos	17–86
Nors dalyvių skaičiaus didinimo priemonės iš esmės parengtos tinkamai, siekiant MTI rezultatų jos gali tik paskatinti pažangą	17–51
Taikant priemones prastesnių rezultatų MTI srityje priežastys iš esmės pašalintos, bet norint padidinti investicijas į MTI būtinas nacionalinis įsipareigojimas	20–27
Politikos rėmimo priemonės pajėgumas paskatinti reikiamus pokyčius nacionalinėse MTI sistemose buvo ribotas, nes priklauso ir nuo valstybių narių įsipareigojimo lygio, tačiau jis turi įtakos kitoms su reformomis susijusioms ES priemonėms	28–41
Kai kurios tikslinės šalys dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis pasinaudojo gerokai mažesniu mastu nei kitos	42–51
Įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones susidurta su sunkumais, bet jau matyti pirmieji rezultatai	52–78
Papildomas finansavimas dažnai gautas pavėluotai	54–62
Ilgai užtruko tarptautinių darbuotojų įdarbinimas	63–64
Tvarumo užtikrinimas tebėra iššūkis	65–72
Išankstiniai duomenys patvirtina konkrečius rezultatus	73–78
Komisija ėmėsi nepakankamų veiksmų dalyvių skaičiaus didinimo priemonių poveikiui stebėti	79–86
Išvados ir rekomendacijos	87–99

Priedai

I priedas. Dalyvių skaičiaus didinimo priemonės pagal programą „Europos horizontas“

II priedas. Metodika

III priedas. Investicijų į MTI ir MTI srities rezultatų ryšys

IV priedas. Konkrečioms šalims skirtos MTI srities rekomendacijos

V priedas. Rodikliai, kurie buvo naudojami atliekant analizę, kurią Komisija pateikė teisės aktų leidėjams dalyvių skaičių didinančioms šalims atrinkti

VI priedas. Statistika

Akronimai ir santrumpos

Žodynėlis

Komisijos atsakymai

Chronologija

Audito grupė

Santrauka

I Strategijoje „Europa 2020“ Komisija pabrėžė mokslinių tyrimų ir inovacijų svarbą, nurodydama, kad tai yra vienas iš pagrindinių ES socialinio ir ekonominio klestėjimo ir aplinkos tvarumo užtikrinimo veiksnių. Paramą moksliniams tyrimams ir inovacijoms ES teikia nuo 1984 m. pagal nuosekliai įgyvendinamas bendrąsias programas. Programa „Horizontas 2020“, 8-oji bendroji programa, apėmė 2014–2020 m. laikotarpį (jos biudžetas – 76,4 milijardo eurų). Dabar ją pakeitė 2021–2027 m. laikotarpiui skirta programa „Europos horizontas“ (jos biudžetas – 95,5 milijardo eurų).

II Mokslinių tyrimų ir inovacijų srities rezultatai ES valstybėse narėse labai skiriasi. Atotrūkis matyti ir iš skirtingo lygio dalyvavimo bendrosiose programose, pagal kurias finansavimas skiriamas remiantis kompetencija. Menkas dalyvavimas savo ruožtu riboja šalių, kurių rezultatai prastesni, galimybes pašalinti savo mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemų trūkumus. Siekiant mažinti inovacijų srities atotrūkį ir padidinti dalyvavimą, pagal programą „Horizontas 2020“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms, kuriomis būtų konkrečiai remiamos prastesnių rezultatų pasiekusios valstybės narės, numatyta skirti 935 milijonų eurų finansavimą. Buvo siekiama stiprinti šių valstybių narių mokslo tiriamųjų įstaigų gebėjimus, pavyzdžiui, padedant joms dalyvauti tinkluose, bendradarbiauti su pirmaujančiomis institucijomis ir pritraukti aukštos kvalifikacijos darbuotojus. Šios priemonės buvo patobulintos pagal programą „Europos horizontas“ ir dabar joms skirtas 2,95 milijardo eurų biudžetas.

III Nusprendėme atlikti šį auditą, kad politikos formuotojams suteiktume informacijos apie probleminius aspektus, turinčius įtakos dalyvių skaičiaus didinimo priemonių rengimui ir įgyvendinimui, juo labiau kad šios priemonės tęsiamos pagal programą „Europos horizontas“. Ši specialioji ataskaita yra naujausias Audito Rūmų leidinys, kuriame nagrinėjama pagal programą „Horizontas 2020“ suteikta parama.

IV Vertinome, ar programoje „Horizontas 2020“ nustatytos dalyvių skaičiaus didinimo priemonės atitiko paskirtį. Šiuo tikslu nagrinėjome bendrą šių priemonių struktūrą ir dviejų iš jų įgyvendinimo bei stebėsenos tvarką. Tai – susiejimo (paramos kompetencijos centrams) ir EMTE katedrų (išskirtinių mokslininkų pritraukimo į mokslo tiriamąsias įstaigas) veiklai skirtos priemonės, kuriomis abiem siekiama paramos gavėjams sukurti ilgalaikį poveikį.

V Padarėme išvadą, kad dalyvių skaičiaus didinimo priemonės buvo parengtos tinkamai, kad jomis būtų pašalinta daugelis veiksnių, kurie ribojo dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimą vėlesnėse bendrosiose programose. Vis dėlto tikri tvarūs pokyčiai labai priklauso nuo investicijų į mokslinius tyrimus bei inovacijas ir nuo reformų nacionaliniu lygmeniu.

VI Politikos rėmimo priemonė (PRP) yra viena iš priemonių, kurias ES naudoja nacionalinių ekosistemų reformoms skatinti. 2014–2020 m. laikotarpiu priemone pasinaudojo ne visos dalyvių skaičių didinančios šalys, o kai kuriuos projektus Komisija turėjo atidėti dėl išteklių trūkumo. Nustatėme, kad nors valstybės narės buvo atsakingos už reagavimą į rekomendacijas, pateiktas vykdant su politikos rėmimo priemone susijusią veiklą, Komisija taip pat naudojosi žiniomis, susijusiomis su nacionalinėmis mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemomis, daugiausia tam, kad atliktų šalių vertinimus pagal Europos semestrą, po kurių parengiamos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos.

VII Nustatėme, kad dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis pasinaudojo grupė šalių, kurių mokslinių tyrimų ir inovacijų srities bei bendrosios programos įgyvendinimo rezultatai skyrėsi. Nors tai nebūtinai visiškai susiję, šie skirtumai taip pat atspindi šalių dalyvavimo įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones lygį.

VIII Nors visapusiškai įvertinti šių priemonių poveikį dar anksti, nustatėme, kad susiejimo ir EMTE katedrų projektai pradeda duoti daug žadančių rezultatų, visų pirma kalbant apie leidinių skaičių, tinklų kūrimą ir galimybes gauti didesnį finansavimą dotacijomis. Tačiau juos įgyvendinant susidurta su įvairiais sunkumais, pavyzdžiui, užsitikrinant papildomą finansavimą iš kitų nei programa „Horizontas 2020“ šaltinių, samdant tarptautinio lygio tyrėjus ir, svarbiausia, užtikrinant tvarumą gaunant pajamas iš mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimo.

IX Nustatėme, kad galima pagerinti susiejimo ir EMTE katedrų projektų stebėsenos aspektus, visų pirma susijusius su abiejų priemonių ilgalaikio poveikio vertinimu.

X Rekomenduojame Komisijai:

- skatinti labiau naudoti politikos rėmimo priemonę;
- siekti, kad dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimas įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones būtų labiau subalansuotas;
- sudaryti palankesnes sąlygas laiku gauti papildomą finansavimą;

- didinti projektų paramos gavėjų gebėjimus panaudoti savo mokslinių tyrimų rezultatus ir
- stiprinti jos vykdomą dalyvių skaičiaus didinimo priemonių stebėseną.

Įvadas

Mokslinių tyrimų ir inovacijų svarba ES

01 Strategijoje „Europa 2020“ Komisija nustatė pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslą ir pabrėžė mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) svarbą, nurodydama, kad tai yra vienas iš pagrindinių socialinio ir ekonominio klestėjimo ir aplinkos tvarumo užtikrinimo veiksnių. Tai, kad MTI svarba Europos Sąjungai nemažėja, atsispindi ir Komisijos nustatytuose šešiuose 2019–2024 m. prioritetuose, nes MTI tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant bent keturis iš jų: Europos žaliąjį kursą, žmonėms tarnaujančią ekonomiką, prie skaitmeninio amžiaus prisitaikusią Europą ir pasaulyje stipresnę Europą.

02 2020 m. ES strategijoje taip pat nustatytas tikslas padidinti išlaidas moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai, kad būtų pritrauktos privačios investicijos, sudarančios iki dviejų trečdalių visų investicijų, ir taip ES lygmeniu iki 2020 m. būtų pasiektas lygis, atitinkantis 3 % bendrojo vidaus produkto (BVP). Valstybės narės nustatė savo nacionalinius tikslus, kurie sudarė nuo 0,5 % iki 4,0 %.

03 MTI skatinti skirtos konkrečios finansavimo programos ES biudžeto lėšomis remiamos nuo 1984 m. MTI skirta 8-oji bendroji programa (BP) „Horizontas 2020“ apėmė 2014–2020 m. laikotarpį ir jai skirtas 76,4 milijardo eurų biudžetas. 9-oji bendroji programa „Europos horizontas“ apima 2021–2027 m. ir jos biudžetas – 95,5 milijardo eurų. MTI sritis remiama ir kitų ES fondų, visų pirma Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), lėšomis. Tai vienas iš fondų, kurio lėšomis įgyvendinama sanglaudos politika.

04 Ir galutinis 6-osios bendrosios programos (2002–2006 m.), ir tarpinis 7-osios bendrosios programos (2007–2013 m.) vertinimas parodė, kad kai kurios valstybės narės nuolat menkai dalyvauja bendrosiose programose. Dėl to ribojamas šių valstybių narių MTI subjektų dalyvavimas ES ir tarptautiniuose bendradarbiavimo projektuose ir bendruomenėse.

05 2013 m. programos „Horizontas 2020“ reglamente pripažinta: „Nors pastaruoju metu matoma atskirų valstybių ir regionų inovacinės veiklos rezultatų panašėjimo tendencija, vis dar esama didelių skirtumų tarp valstybių narių.“ Kadangi finansavimas pagal bendrąsias programas skiriamas remiantis kompetencija (t. y. atrenkami tik geriausi pasiūlymai), valstybės narės, kurių rezultatai prastesni, susidūrė su sunkumais

konkuruodamos su stipresnėmis. 2011 m. Komisija pirmą kartą nurodė tai lemiančias priežastis, tarp kurių – nepakankamos nacionalinės investicijos į MTI arba menka prieiga prie esamų tinklų. Todėl reglamentu nustatyta konkreti kryptis „Pažangos skleidimas ir dalyvių skaičiaus didinimas“ (2014–2020 m.). Ji specialiai skirta prastesnių rezultatų pasiekusioms šalims, šiuo metu vadinamoms „dalyvių skaičių didinančiomis šalimis“. Buvo siekiama spręsti valstybių narių nevienodų MTI srities rezultatų problemą ir prastesnių rezultatų pasiekusiose šalyse atskleisti kompetencijos galimybes (t. y. aktyvuoti esamus kompetencijos centrus ir sujungti juos su kompetencijos tinklais), taip išplečiant dalyvavimą programoje „Horizontas 2020“.

06 Dalyvių skaičiaus didinimo priemones sudarė įvairios priemonės, kuriomis siekiama remti gebėjimų stiprinimą, kurti ryšius tarp pirmaujančių mokslo tiriamųjų įstaigų ir prastesnių rezultatų pasiekusių šalių bei regionų ir teikti ekspertinę politinę paramą (žr. ***1 diagramą***).

1 diagrama. Dalyvių skaičiaus didinimo priemonės pagal programą „Horizontas 2020“

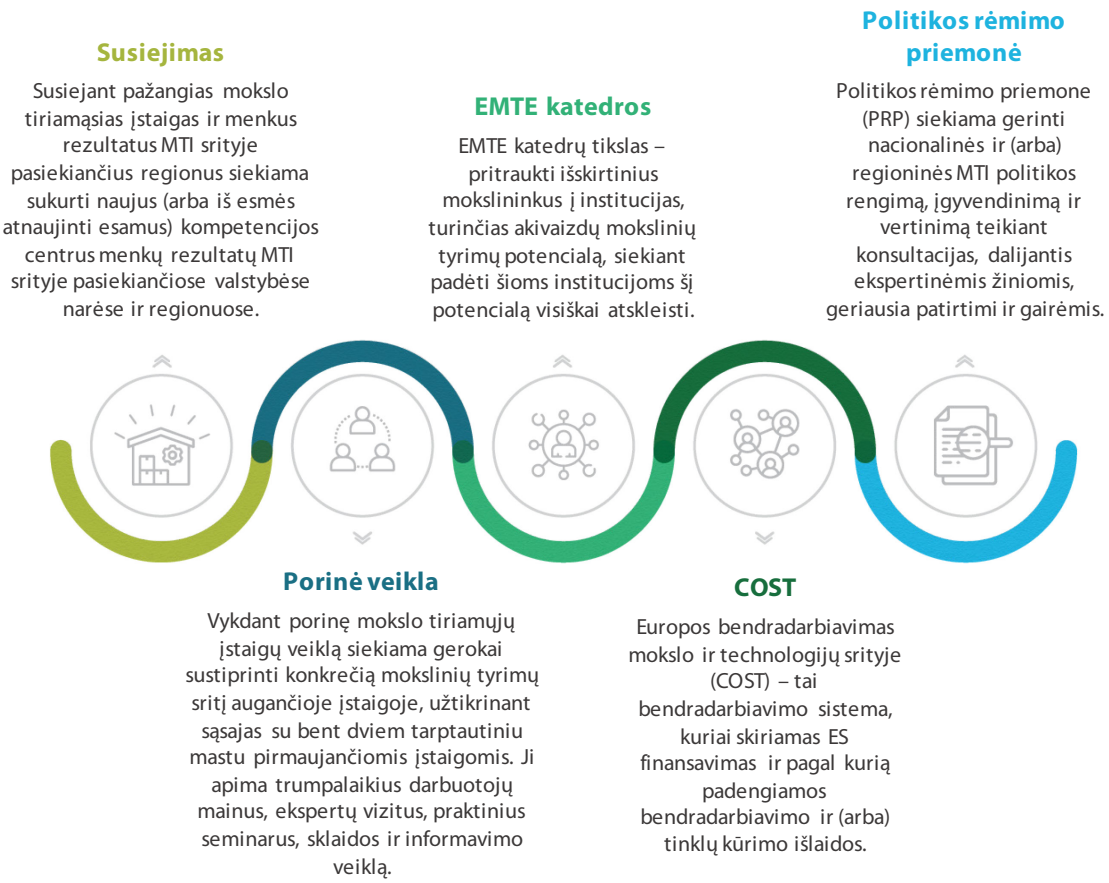

Šaltinis: Audito Rūmai.

07 Dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms iš viso skirta 935 milijonai eurų (1,2 % visų programos „Horizontas 2020“ asignavimų). Didžiausia dalis skirta susiejimo projektams (390 milijonų eurų, arba 41 %) (žr. ***2 diagramą***). Šios priemonės tęsiamos pagal programą „Europos horizontas“, tačiau apima naujus elementus ir joms skiriama daugiau lėšų – 2,95 milijardo eurų (3 % programos „Europos horizontas“ biudžeto) (žr. ***I priedą***). Remdamasi savo atliktu programos „Horizontas 2020“ tarpiniu vertinimu ir programos „Europos horizontas“ poveikio vertinimu, Komisija pasiūlė biudžetą padidinti iki 2,1 milijardo eurų; vėliau šią sumą per teisėkūros procesą teisėkūros institucijos dar padidino.

2 diagrama. „Pažangos skleidimo ir dalyvių skaičiaus didinimo“ priemonėms pagal programą „Horizontas 2020“ skirti asignavimai (milijonais eurų)

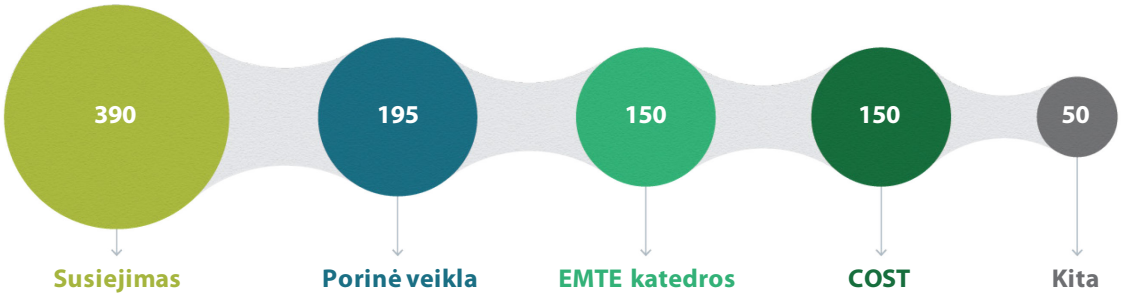

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos duomenimis.

08 Programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonės buvo skirtos trylikai valstybių narių, kurios į ES įstojo 2004 m. ir vėliau (ES 13), taip pat Liuksemburgui ir Portugalijai (žr. ***3 diagramą***). Toms pačioms šalims skirta ir programa „Europos horizontas“, išskyrus tai, kad Liuksemburgą pakeitė Graikija. Į grupę patenka ir atokiausi Prancūzijos ir Ispanijos regionai. Programos „Europos horizontas“ reglamente nurodyta, kad ši grupė nustatyta visam programos „Europos horizontas“ laikotarpiui.

3 diagrama. Valstybės narės, kurios atrinktos pasinaudoti programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis

Šaltinis: Audito Rūmai.

Funkcijos ir atsakomybės sritys

09 Komisijos Mokslinių tyrimų ir inovacijų generalinis direktoratas (RTD GD) yra pagrindinis generalinis direktoratas, atsakingas už ES mokslinių tyrimų, mokslo ir inovacijų politiką (įskaitant bendrųjų programų rengimą ir valdymą). Programa „Horizontas 2020“ buvo įgyvendinama vykdant daugiametes darbo programas, kuriose nustatyti Komisijos prioritetai ir pagal kurias vėliau parengti kvietimai teikti projektų pasiūlymus.

10 Europos mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga (REA) valdo visas dalyvių skaičiaus didinimo priemones (visų pirma atlieka projektų atranką, įgyvendinimą ir stebėseną), išskyrus PRP, kurią valdo RTD GD, ir COST, kurią įgyvendina Europos bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje (COST) asociacija.

11 Pagal dalyvių skaičiaus didinimo priemones finansuojamiems projektams gali būti skiriamas papildomas finansavimas iš kitų šaltinių, pavyzdžiui, ERPF. ERPF parama įgyvendinama remiantis nacionalinių ir (arba) regioninių institucijų parengtomis ir Komisijos patvirtintomis veiksmų programomis. Už atitinkamas programas atsakingos

vadovaujančiosios institucijos vertina ir atrenka projektus, kuriems gali būti suteikiamas papildomas finansavimas, ir stebi, kaip paramos gavėjai juos įgyvendina.

Audito apimtis ir metodas

12 Šio audito tikslas buvo išsiaiškinti, kaip parengtos dalyvių skaičiaus didinimo priemonės, ir nurodyti problemas, kurios gali trukdyti jas sėkmingai įgyvendinti, juo labiau kad jos buvo tobulintos pagal programą „Europos horizontas“. Kadangi dalyvių skaičiaus didinimo priemonės pradėtos taikyti tik pagal programą „Horizontas 2020“ ir dauguma dalyvių skaičiaus didinimo projektų tebevykdomi, auditas nebuvo orientuotas į priemonių poveikio vertinimą, nes poveikis turėtų visiškai pasireikšti tik nuo trečiojo dešimtmečio vidurio.

13 Mūsų ankstesnėse specialiosiose ataskaitose dėl programos „Horizontas 2020“[1] jau atkreiptas dėmesys į tai, kad ES valstybių narių dalyvavimo bendrosiose programose lygis skiriasi. Nusprendėme atlikti šį auditą, kad išnagrinėtume 8 BP nustatytas naujas dalyvių skaičiaus didinimo priemones ir papildytume savo atliktus programos „Horizontas 2020“ auditus.

14 Daugiausia dėmesio skyrėme susiejimo ir EMTE katedrų priemonėms, dviem dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms, kuriomis konkrečiai siekiama ilgalaikio poveikio, ir politikos rėmimo priemonės vaidmeniui. Šioje ataskaitoje nevertinama programos „Horizontas 2020“ ir fondų, kuriais įgyvendinama sanglaudos politika, sąveika – šiuo metu ją planuojama aptarti vėlesnėje ataskaitoje.

15 Kėlėme klausimą, ar programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonės tinkamos atotrūkiui MTI srityje mažinti. Kad į jį atsakytume, vertinome, ar:

- dalyvių skaičiaus didinimo priemonės buvo gerai parengtos;
- dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis buvo kryptingai siekiama jų tikslų;
- Komisija turi veiksmingą dalyvių skaičiaus didinimo priemonių poveikio stebėsenos sistemą.

16 Išnagrinėjome įrodymus, gautus iš įvairių šaltinių:

- atitinkamų dokumentų peržiūros;
- klausimynų, skirtų Komisijai, REA, taip pat Kroatijos, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos ir Slovėnijos vadovaujančiosioms institucijoms ir nacionaliniams

[1] Specialioji ataskaita 02/2020 (41 dalis) ir Specialioji ataskaita 04/2016 (86 dalis).

informacijos centrams, dėl dalyvių skaičiaus didinimo priemonių, taip pat jų interviu;

- programos „Horizontas 2020“ duomenų ir duomenų apie valstybių narių investicijas į MTI statistinės analizės;
- ekspertinės imties, kurią sudarė penki EMTE katedrų projektai ir šeši susiejimo projektai (keturi finansuoti pagal pirmąjį kvietimą teikti projektus (2016–2017 m. darbo programa) ir du pagal antrąjį kvietimą (2018–2020 m.)), išsamios analizės. Projektų analizė buvo grindžiama iki 2021 m. vidurio surinktais duomenimis. Daugiau informacijos apie mūsų metodiką pateikta ***II priede***;
- išsamios papildomo finansavimo, skirto visiems susiejimo projektams, analizės.

Pastabos

Nors dalyvių skaičiaus didinimo priemonės iš esmės parengtos tinkamai, siekiant MTI rezultatų jos gali tik paskatinti pažangą

17 Dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis buvo siekiama spręsti atotrūkio MTI srityje ir nuolat menko dalyvavimo bendrosiose programose problemą, atskleidžiant kompetencijos galimybes tose šalyse, kurios apibrėžtos kaip pasiekusios prastesnių rezultatų (žr. ***05*** dalį).

18 Komisija nurodė struktūrines problemas (pavyzdžiui, silpną valdymą bei institucijas ir (arba) fragmentiškas nacionalines MTI ekosistemas ir (arba) sąsajos tarp švietimo ir mokslinių tyrimų nebuvimą) kaip vienas iš priežasčių, dėl kurių tam tikros valstybės narės inovacijų srityje atsilieka. ES turi priemonių, kuriomis siekiama paskatinti reformas, įskaitant PRP (žr. ***06*** dalį).

19 Vertinome, ar:

- dalyvių skaičiaus didinimo priemonės buvo parengtos taip, kad būtų šalinamos priežastys, dėl kurių MTI srityje pasiekta prastesnių rezultatų;
- dalyvių skaičiaus didinimo priemonės derėjo su kitomis ES priemonėmis, kuriomis valstybėse narėse buvo skatinamos reformos;
- dalyvių skaičiaus didinimo priemonės buvo orientuotos į prastesnių rezultatų pasiekusias šalis.

Taikant priemones prastesnių rezultatų MTI srityje priežastys iš esmės pašalintos, bet norint padidinti investicijas į MTI būtinas nacionalinis įsipareigojimas

20 Keliuose mokslinių tyrimų dokumentuose[2] analizuojamos dalyvių skaičių didinančių šalių prastesnių MTI rezultatų priežastys ir vangus šalių dalyvavimas programoje „Horizontas 2020“. Tarp nurodytų priežasčių nurodyti tokie probleminiai aspektai kaip netinkamos MTI ekosistemos (fragmentiškas valdymas arba nedidelės investicijos), silpnesni ryšiai su tarptautinio bendradarbiavimo tinklais, žmogiškojo kapitalo trūkumas, protų nutekėjimas, menkas viešų ir privačių subjektų, dalyvaujančių inovacijų veikloje, bendradarbiavimas ir menkas MTI institucijų tarptautiškumas.

21 Vertinome, ar dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis tikslingai šalintos būtent šios priežastys. Mūsų rezultatai pateikiami ***1 lentelėje***.

[2] *Final report of the MIRRIS project*, 2016 m. birželio mėn.; *MLE on National Practices in Widening Participation and Strengthening Synergies: Summary Report*, Europos Komisija, 2018 m.; *Overcoming innovation gaps in the EU-13 Member States*, Europos Parlamento Tyrimų tarnyba, 2018 m. kovo mėn.; *Mobilising European Structural and Investment Funds and Horizon 2020 in support of innovation in less developed regions*, Jungtinis tyrimų centras, 2018 m. lapkričio mėn.

1 lentelė. Prastesnių MTI rezultatų priežastys, šalintos taikant dalyvių skaičiaus didinimo priemones

Prastesnių MTI rezultatų priežastys		Susiejimas	EMTE katedros	Porinė veikla	COST	PRP
1. Ekosistema	1.1. Nedidelės nacionalinės investicijos į MTI					
	1.2. Nedidelės privačios investicijos į MTI					
	1.3. Struktūrinės problemos, darančios poveikį nacionalinėms MTI ekosistemoms (pvz., MTI valdymo fragmentiškumas)	X	X			X
2. Ribota prieiga prie tarptautinių tinklų		X	X	X	X	
3. Menkas tarptautinis universitetų ir mokslinių tyrimų centrų matomumas		X	X	X	X	
4. Menkas mokslinių tyrimų centrų ir verslo bendradarbiavimas		X				
5. Darbo užmokesčio skirtumai / protų nutekėjimas		X	X			
6. Nedidelė patirtis įgyvendinant ankstesnes BP		X	X	X		
7. Menka bendrųjų programų ir fondų, kurių lėšomis įgyvendinama sanglaudos politika, sąveika		X				X

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ reglamentu ir darbo programomis.

22 Visos priežastys, išskyrus nacionalinių (viešųjų ir privačiųjų) investicijų į MTI lygį, buvo šalinamos taikant vieną ar daugiau dalyvių skaičiaus didinimo priemonių. Vis dėlto dalyvių skaičiaus didinimo priemonės nebuvo orientuotos į inovacijas, jas įgyvendinant buvo galima tik ribotai remti nacionalinių informacijos centrų tinklą, kuris paramos gavėjams teikia su BP susijusią informaciją ir paramą. Savo Specialiojoje ataskaitoje 28/2018 padarėme išvadą, kad ši parama reikalinga. Atkreipiame dėmesį į tai, kad pagal programą „Europos horizontas“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonės

dabar apima šios rūšies paramą, taip pat paramą, kuria siekiama spręsti protų nutekėjimo problemą ir skatinti kompetenciją universitetuose bei vieta pagrįstų inovacijų ekosistemose (žr. ***I priedą***).

23 ***1 langelyje*** paaiškinta, kaip dviem priemonėmis, kurioms, analizuodami projektų įgyvendinimą, skyrėme daugiausia dėmesio (susiejimo ir EMTE katedrų), buvo pašalintos atotrūkio MTI srityje priežastys.

1 langelis

Kaip susiejimo ir EMTE katedrų projektais šalintos atotrūkio MTI srityje priežastys

Susiejimas

Susiejimo projektuose (žr. ***1 diagramą***) dalyvių skaičių didinančioje šalyje kaip koordinatorė dalyvauja mokslinių tyrimų organizacija (MTI kompetencijos centras) ir viena ar daugiau pripažintą tarptautinę kompetenciją turinčių institucijų, kurios dalyvauja kaip projekto partnerės. Tai turėtų būti pagrindas šalinant 2, 3 ir 6 trūkumus (žr. ***1 lentelę***).

Remiami kompetencijos centrai turėtų įsipareigoti siekti strateginio augimo ekonominio vystymosi atžvilgiu, todėl su projekto pasiūlymu pateikiamuose verslo planuose jie turi nurodyti, kaip užmegs ryšius su verslu ir kaip panaudos mokslinių tyrimų rezultatus (4 trūkumas). Taip pat tikimasi, kad jie padės iš esmės pagerinti nacionalinę MTI ekosistemą (1.3 trūkumas).

Kiekvienam susiejimo projektui pagal programą „Horizontas 2020“ gali būti skirta ne daugiau kaip 15 milijonų eurų, daugiausia atlyginimų ir netiesioginėms išlaidoms padengti (5 trūkumas). Valdžios institucijos arba privatūs subjektai privalo remti projektą skirdami papildomą finansavimą, kuris būtų bent lygiavertis finansavimui, suteiktam pagal programą „Horizontas 2020“. Šis finansavimas gali būti teikiamas pagal veiksmų programas, taip užtikrinant programos „Horizontas 2020“ ir fondų, kuriais įgyvendinama sanglaudos politika, sąveiką (7 trūkumas).

EMTE katedros

EMTE katedrų projektams (žr. ***1 diagramą***) numatytas programos „Horizontas 2020“ finansavimas, kad mokslinių tyrimų organizacija dalyvių skaičių didinančioje šalyje (pirmininką priimančioje organizacijoje) galėtų paskirti aukšto lygio tyrėją (pirmininką). Finansavimas daugiausia skirtas pirmininko ir pirmininko sudarytos tyrėjų grupės atlyginimams padengti. Tikslas – padidinti priimančiosios organizacijos patrauklumą tarptautinio lygio tyrėjams, kartu padedant priimančiajai organizacijai įgyvendinti struktūrinius pokyčius, užtikrinti tvarią

kompetenciją ir sėkmingiau taikyti konkursinį finansavimą. Taigi EMTE katedrų projektais šalinami 1.3, 2, 3, 5 ir 6 trūkumai.

24 Programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis konkrečiai nebuvo sprendžiamas nacionalinių (viešųjų ir privačiųjų) MTI srities investicijų lygio klausimas. Iš tiesų, dalyvių skaičiaus didinimo priemonių biudžeto dydis yra toks (žr. ***07*** dalį), kad galima numanyti, jog šiomis priemonėmis visų pirma buvo siekiama skatinamojo poveikio visai MTI veiklai ir konkrečiai – dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“ lygiui.

25 Vis dėlto yra ir kitų ES priemonių investicijų lygiui didinti, tiek pagal programą „Horizontas 2020“, tiek pagal kitas ES programas ar pagal Europos semestro procesą, t. y. ES metinį ekonominės ir fiskalinės politikos koordinavimo ciklą (taip pat žr. mūsų Specialiąją ataskaitą 16/2020 dėl Europos semestro).

26 Be to, atsakomybė už viešųjų investicijų lygį visų pirma tenka valstybėms narėms. MTI srities rezultatams ir dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“ lygiui didelę įtaką daro nacionalinių (viešųjų ir privačiųjų) investicijų į MTI lygis ir nacionalinių MTI ekosistemų stiprumas. Daugiau informacijos apie šią koreliaciją pateikta ***III priede***.

27 2020 m. ES į MTI investavo 2,3 % savo BVP. Investicijų į MTI lygis ES valstybėse narėse labai skiriasi (žr. ***4 diagramą***), tačiau nė viena iš dalyvių skaičių didinančių šalių neinvestavo tiek, koks yra ES vidurkis, ir tik dvi šalys (Slovėnija ir Čekija) investavo daugiau nei 2,0 %. Be to, 2020 m. pabaigoje dauguma valstybių narių, visų pirma dalyvių skaičių didinančios šalys, dar toli gražu nebuvo pasiekusios savo tikslų (žr. ***02*** dalį), o daugeliu atvejų jos nesiekė ES vidurkio (žr. ***4 diagramą***).

4 diagrama. Nacionalinės investicijos į MTI, išreikštos BVP procentine dalimi, 2020 m. pabaigoje, palyginti su strategijos „Europa 2020“ tikslais

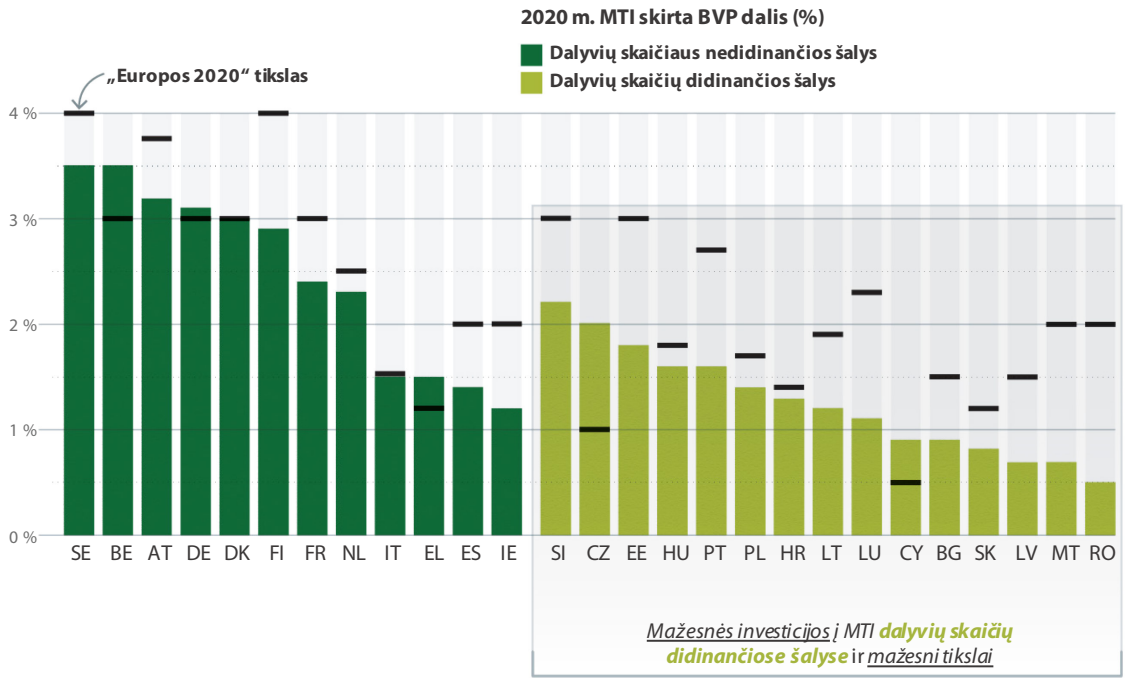

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis – dėl faktinių skaičių, strategija „Europa 2020“ – dėl tikslinių reikšmių.

Politikos rėmimo priemonės pajėgumas paskatinti reikiamus pokyčius nacionalinėse MTI sistemose buvo ribotas, nes priklauso ir nuo valstybių narių įsipareigojimo lygio, tačiau jis turi įtakos kitoms su reformomis susijusioms ES priemonėms

28 2014–2020 m. laikotarpiu Komisija, reaguodama į pripažintą reformų valstybėse narėse poreikį (žr. ***18*** dalį), priėmė naujas priemones, kad paskatintų reformų procesą ir padėtų valstybėms narėms spręsti susijusius klausimus. Kai kurios iš šių priemonių nustatytos mokslinių tyrimų ir sanglaudos politikos srityse. Pagal programą „Horizontas 2020“ tai buvo pirmiau minėta PRP (žr. ***06*** dalį).

29 Tikrinome, ar PRP buvo suderinta su kitomis ES paramos priemonėmis ir ar Komisija tinkamai atsižvelgė į savo 2019 m. atlikto PRP vertinimo rezultatus.

30 ***2 langelyje*** nurodyta, kokios paslaugos buvo teikiamos pagal PRP ir kiek projektų dalyvių skaičių didinančiose šalyse gavo finansavimą. Bendras biudžetas buvo palyginti mažas (vos 5,7 milijono eurų), o kai kurie projektai, Komisijoje trūkstant darbuotojų, pradėti pavėluotai.

2 langelis

Pagal PRP teikiamos paslaugos ir projektų įgyvendinimas (2014–2020 m. laikotarpiu)

- Nacionalinių MTI sistemų **tarpusavio vertinimas**: ekspertų ir politikos specialistų grupės atliko išsamius nacionalinių MTI sistemų vertinimus ir pateikė veiklos rekomendacijas dėl reformų, kurių reikia šioms sistemoms stiprinti. Įgyvendinti aštuoni projektai (įskaitant penkis projektus dalyvių skaičių didinančiose šalyse).

- **Savitarpio mokymosi veikla**: daugelis šalių keitėsi gerąja patirtimi, išmoktomis pamokomis ir informacija apie sėkmės veiksnius. Įgyvendinta 12 projektų (dalyvavo visos dalyvių skaičių didinančios šalys, išskyrus tris).

- **Specialios paramos veikla**: ekspertų grupės teikė atskiroms šalims pritaikytas konsultacijas ir padėjo joms parengti ar įgyvendinti konkrečias su MTI susijusias reformas (pavyzdžiui, dėl startuolių ekosistemos, MTI valdymo arba mokslinių tyrimų ir verslo ryšių). Įgyvendinta 14 projektų (įskaitant aštuonis projektus dalyvių skaičių didinančiose šalyse).

31 Valstybės narės PRP veikloje dalyvavo savanoriškai. Nustatėme, kad 2014–2020 m. keturios dalyvių skaičių didinančios šalys (Kroatija, Čekija, Liuksemburgas ir Portugalija) nedalyvavo veikloje, tiesiogiai susijusioje su MTI sistemų reformomis (tarpusavio vertinimo ir specialios paramos veikloje).

32 Pagal subsidiarumo principą, dalyvaujančios šalys pačios sprendžia, ar įgyvendinti vykdant šią veiklą pateiktas rekomendacijas ir kaip tai padaryti. 2019 m. Komisijos atliktame PRP vertinime padaryta išvada, kad Komisija nepakankamai dėmesio skiria tolesniems veiksmams ir faktinių politikos pokyčių stebėsenai. Todėl svarbu užtikrinti, kad įžvalgos apie reikalingas nacionalines reformas nebūtų prarastos, o būtų veiksmingai panaudotos per Europos semestrą. Europos semestro veiklos rezultatai – Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, kasmet patvirtina konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas.

33 Išanalizavome metinius šalių vertinimus, kuriais grindžiamos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos, ir nustatėme, kad iki 2019 m. Komisija nebuvo pradėjusi teikti

aiškių nuorodų į įžvalgas, gautas vykdant su PRP susijusią veiklą[3]. Visos šios nuorodos buvo pateiktos pasirinktinai, t. y. jos apėmė su PRP susijusius svarbiausius aspektus.

34 Lygiai taip pat tik 2019 m. Komisija valstybėms narėms pradėjo sistemingiau teikti konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas dėl MTI. Mūsų atlikta 2019 m. konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų dėl MTI analizė parodė, kad jos buvo bendro pobūdžio ir jose daugiau dėmesio skirta investicijoms, o ne reformoms. 2015–2018 m. kai kurios dalyvių skaičių didinančios šalys negavo konkrečių joms skirtų rekomendacijų dėl MTI (išsamesnė informacija pateikta ***IV priede***). Savo Specialiojoje ataskaitoje 16/2020 dėl Europos semestro jau padarėme išvadą, kad Komisija nepateikė pakankamai rekomendacijų, susijusių su moksliniais tyrimais.

35 Atsižvelgiant į tai, būtent valstybės narės yra atsakingos už savo MTI sistemų būklę, o tai apima veiksmus, kurie būtini reikalingoms reformoms įgyvendinti. Komisijos atlikta 2019 m. konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų įgyvendinimo analizė parodė, kad praėjus metams nuo rekomendacijos pateikimo daugiau nei pusė dalyvių skaičių didinančių šalių padarė nedidelę pažangą arba nepadarė jokios pažangos.

36 Reformų įgyvendinimas taip pat yra labai svarbus Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) aspektas. EGADP reglamente nurodyta, kad ši priemonė turėtų padėti „veiksmingai spręsti visus uždavinius arba didesnę dalį uždavinių, nustatytų atitinkamose konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose“. Komisija turi įvertinti šią sąlygą prieš patvirtindama kiekvienos valstybės narės pateiktą ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, buvo dar anksti vertinti, kokiu mastu pagal EGADP planuojamos reformos bus sėkmingai įgyvendintos praktiškai, t. y. kaip nuo formalių įsipareigojimų (pavyzdžiui, teisės akto priėmimo) pereinama prie realios pažangos.

37 Didėjanti reformų pagal EGADP svarba ir nedidelė pažanga, padaryta įgyvendinant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas (žr. ***32*** dalį), rodo Komisijos teikiamos politinės paramos reikšmę.

[3] *Research and Innovation analysis in the European Semester 2020 Country Reports*, Europos Komisija, 2020 m. gegužės mėn.

38 2019 m. Komisijos atliktame PRP vertinime nurodyta, kad didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių suinteresuotųjų subjektų labai teigiamai įvertino priemonės naudą. Nepaisant to, vertinime pateikta keletas rekomendacijų, susijusių su:

a) PRP, kaip reformų varomosios jėgos, vaidmens stiprinimu (pavyzdžiui, rekomenduojama naudoti ją ir tam, kad būtų paskatintas sistemingesnis ir platesnis dialogas tarp valstybių narių bei tarp valstybių narių ir Komisijos);

b) PRP rengimo specifikacijų išplėtimu (pavyzdžiui, rekomenduojama pratęsti jos galiojimo laikotarpį ir nustatyti tolesnių veiksmų sistemą siekiant remti įgyvendinimą ir stebėti poveikį);

c) PRP funkcinių aspektų tobulinimu (pavyzdžiui, rekomenduojama dėti daugiau pastangų sklaidai ir komunikacijai, kad būtų padidintas matomumas ir užtikrinta, kad rezultatai dalyvaujančiose šalyse turėtų didesnį poveikį).

39 Tačiau praėjus trejiems metams Komisija šių rekomendacijų vis dar nėra visiškai įgyvendinusi. Komisija mums pranešė, kad, remdamasi turima patirtimi su atrinktomis valstybėmis narėmis, ji ketina toliau plėtoti išsamų dvišalį dialogą MTI klausimais su valstybėmis narėmis, kurios nori dalyvauti procese (a punktas), ir kad šiuo metu dedamos pastangos gerinti sklaidą, komunikaciją ir matomumą (c punktas).

40 Komisija tolesnių veiksmų dėl valstybėms narėms skirtų rekomendacijų, parengtų pagal PRP (b punktas), šiuo metu daugiausia imasi per Europos semestro procesą, o ateityje jų imsis ir vykdydama ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų stebėseną (žr. ***36*** dalį). Be to, atsižvelgiant į šį 2019 m. vertinimo punktą, pagal programos „Europos horizontas“ PRP nustatytas naujas elementas „Atviroji PRP“ (angl. „PSF Open“). Šiuo elementu valstybėms narėms, kurios jau pasinaudojo PRP veikla, sudaromos sąlygos gauti paramą PRP rekomendacijoms įgyvendinti. Tačiau PRP tebėra paklausa grindžiama priemonė. Negalėjome įvertinti „Atvirosios PRP“ tinkamumo, nes su jos įgyvendinimu susiję praktiniai aspektai dar neapibrėžti.

41 Mūsų apklausti Jungtinio tyrimų centro darbuotojai pabrėžė papildomų priemonių svarbą siekiant padėti valstybėms narėms reformuoti savo MTI sistemas. Jie paminėjo teikiamą nuolatinę paramą, investavimo gaires ir konsultacijas dėl tinkamiausių priemonių ir veiksmų; nė viena iš šių priemonių nebuvo numatyta pagal programos „Horizontas 2020“ PRP.

Kai kurios tikslinės šalys dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis pasinaudojo gerokai mažesniu mastu nei kitos

42 Kalbant apie programą „Horizontas 2020“, sprendimas dėl šalių, kurios galėjo pasinaudoti dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis, buvo priimtas tvirtinant darbo programas. Tai daro Komisija pagal komiteto procedūrą, t. y. joje dalyvauja valstybių narių atstovų komitetas. Kalbant apie programą „Europos horizontas“, dalyvių skaičių didinančios šalys buvo pasirinktos teisėkūros institucijų ir nurodytos pačiame reglamente.

43 Nors remtinų šalių atranka nepriklausė tiesioginei Komisijos kompetencijai, Komisija pateikė analizę, kad būtų galima priimti įrodymais pagrįstus sprendimus laikantis geresnio reglamentavimo principų. Ši analizė buvo pagrįsta keliais rodikliais, kurie pasirinkti siekiant atspindėti prastesnių rezultatų priežastis.

44 Peržiūrėjusi programai „Horizontas 2020“ taikytus rodiklius, Komisija programos „Europos horizontas“ analizėje taikė skirtingą rodiklių rinkinį (išsamesnė informacija apie abiejų laikotarpių rodiklius pateikta ***V priede***). Šioje analizėje, kuri teisėkūros institucijoms buvo pateikta kaip neoficialus dokumentas dėl programos „Europos horizontas“ šalių atrankos, nebuvo pateikta informacijos apie šalies:

1) dalyvavimą ankstesnėse bendrosiose programose. Tai svarbus rodiklis, atsižvelgiant į tiesioginį dalyvių skaičiaus didinimo priemonių tikslą, t. y. didinti dalyvavimo lygį (žr. Reglamento dėl programos „Europos horizontas“ 7 straipsnio 5 dalį);

2) vaidmenį tarptautiniuose ir daugiadalykiuose mokslinių tyrimų tinkluose. Tai svarbus rodiklis, nes centrinė padėtis tinklų veikloje, taigi ir tvirti ryšiai, parodo šalies dalyvavimo BP lygį. Didžioji BP biudžeto dalis skiriama bendradarbiavimu grindžiamiems MTI projektams, kuriais, be kita ko, skatinama kurti tarpvalstybinius ir daugiadalykius tinklus, kuriuos Komisija pripažįsta kaip teikiančius itin svarbią pridėtinę vertę įgyvendinant BP.

45 Todėl atlikome šių dviejų rodiklių analizę. Vertinant dalyvavimą programoje „Horizontas 2020“, pažymėtina, kad visose dalyvių skaičių didinančiose šalyse dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“ lygis yra žemesnis, palyginti su dalyvių skaičiaus nedidinančiomis šalimis (išreikšta milijonais eurų) (žr. ***5 diagramą***).

5 diagrama. Pagal programą „Horizontas 2020“ skirtas finansavimas pagal šalis absoliučiais skaičiais ir santykine verte (programos pabaigoje)

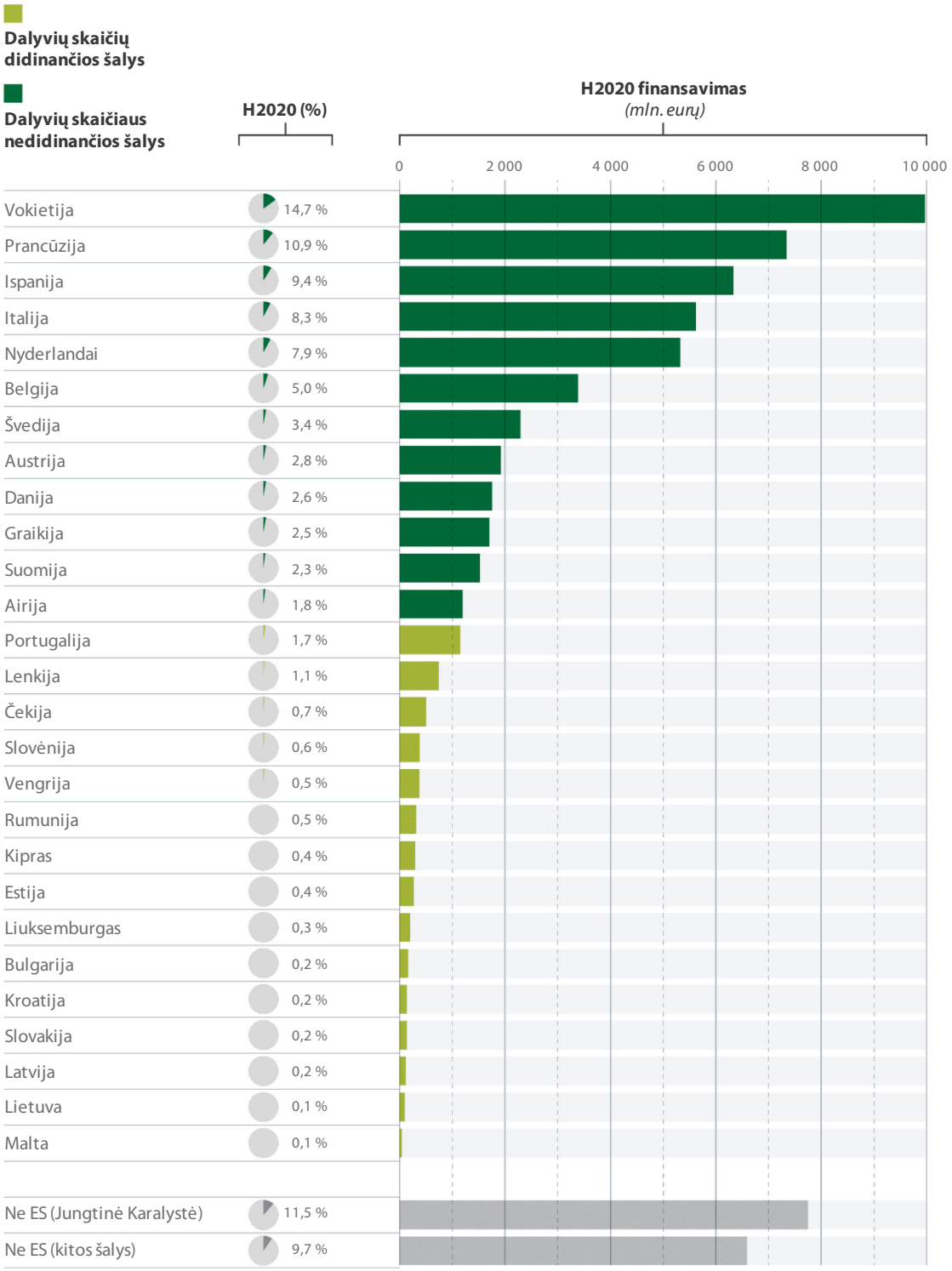

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

46 Tačiau šie statistiniai duomenys labai priklauso nuo kiekvienos šalies dydžio. Atsižvelgus į šalies dydį, susidaro kitoks, prasmingesnis, vaizdas. Normalizavome duomenis pagal gyventojus (vienam gyventojui tenkantį finansavimą) ir pagal tyrėjų

skaičių (etato ekvivalentais). Siekdami išvengti bet kokių iškraipymų, susijusių su skirtingomis darbo užmokesčio skalėmis, taip pat normalizavome duomenis pagal BVP (žr. ***6 diagramą***).

6 diagrama. Programos „Horizontas 2020“ finansavimas pagal šalis, normalizuotas pagal gyventojų skaičių (finansavimas vienam gyventojui), tyrėjų etatų ekvivalentus ir BVP (programos pabaigoje)

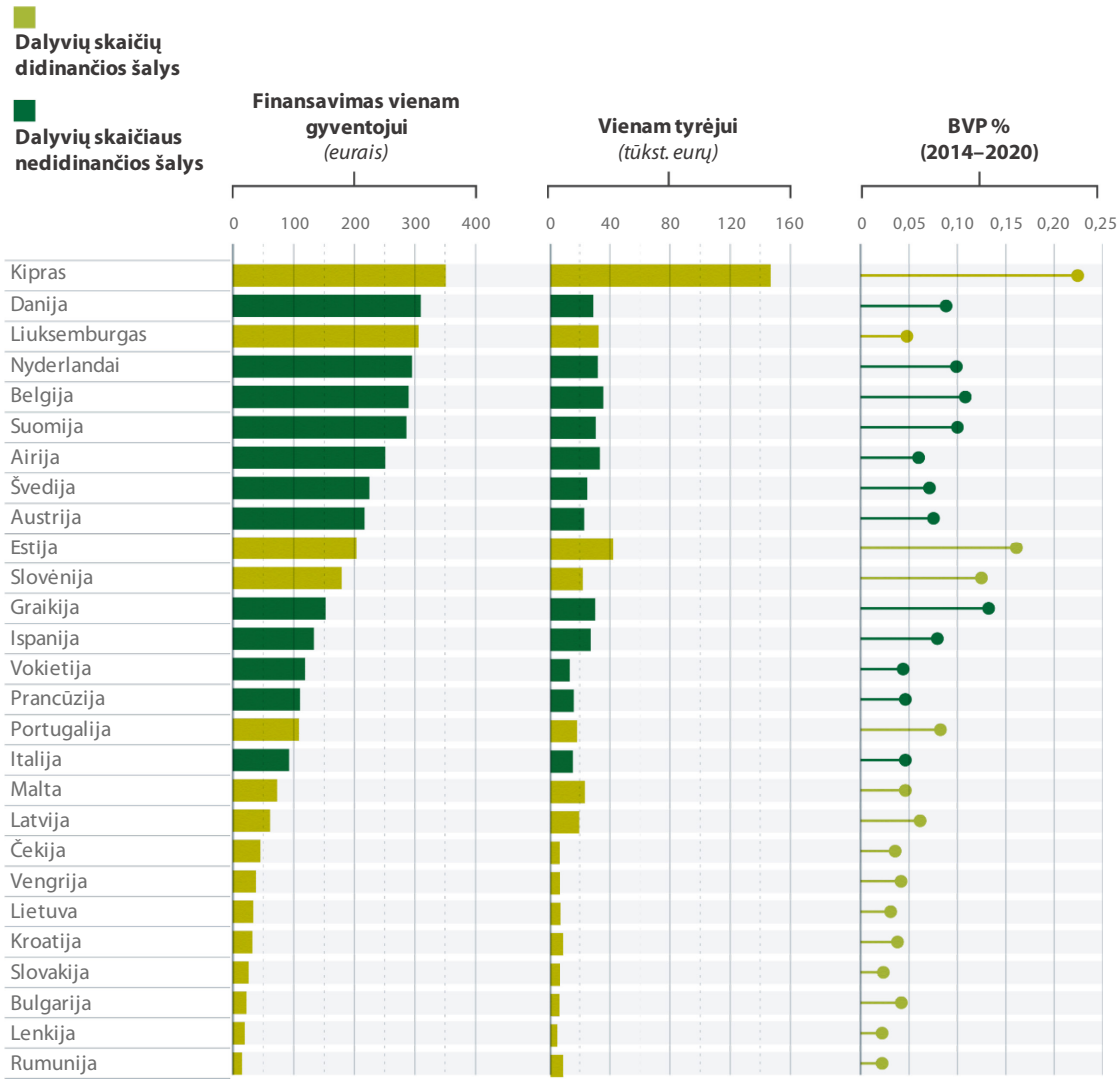

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis ir programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

47 ***6 diagramoje*** matyti, kad dalyvių skaičių didinančių šalių rodikliai labai skiriasi. Dauguma šių šalių rikiuojasi apačioje. Tačiau dalyvių skaičių didinančių pažangesnių šalių dalyvavimo lygis yra panašus į geriausių rezultatų pasiekusių šalių, kurios dalyvių skaičiaus nedidina, lygį. Nepaisant to, visos programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičių didinančios šalys, išskyrus Liuksemburgą, išsaugojo savo statusą ir pagal programą „Europos horizontas“ (žr. ***08*** dalį).

48 Panašių skirtumų matyti vertinant šalių dalyvavimą mokslinių tyrimų tinkluose (žr. ***7 diagramą***). Komisijos apžvalginėje programos „Horizontas 2020“ stebėsenos ataskaitoje (2018 m.) nurodyta, kad *„[…] per visą laikotarpį kelios ES 13 šalys nuolat rikiavosi apačioje“*.

7 diagrama. Pagal šalies dydį normalizuotas tinklo rodiklis (programos pabaigoje)

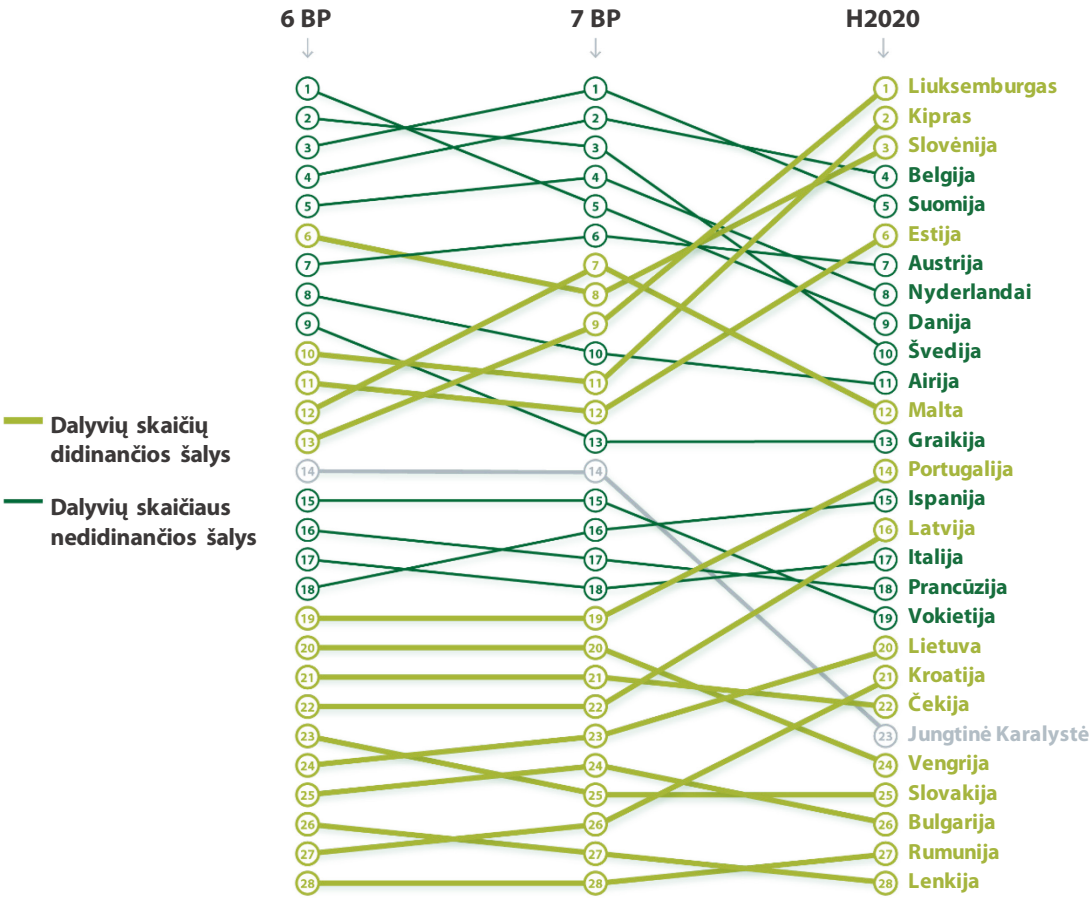

Šaltinis: Programos „Horizontas 2020“ duomenų suvestinė.

49 Kalbant apie dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms įsipareigotas skirti lėšas, skirtumų matyti ir dalyvių skaičių didinančių šalių grupėje (žr. ***8 diagramą***). Maždaug pusė dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms pagal programą „Horizontas 2020“ skirto finansavimo teko vos trims iš 15 šalių. Tačiau šis kintamasis labai priklauso nuo šalies dydžio. Taigi prasmingesnis vaizdas susidaro, kai atliekamas normalizavimas pagal gyventojų skaičių (žr. ***9 diagramą***). Mažiau sąsajų turinčios dalyvių skaičių didinančios šalys (žr. ***47*** dalį) gauna ir mažiau naudos iš dalyvių skaičių didinančių priemonių.

8 diagrama. Dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms pagal programą „Horizontas 2020“ skirtas finansavimas pagal šalis (programos pabaigoje)

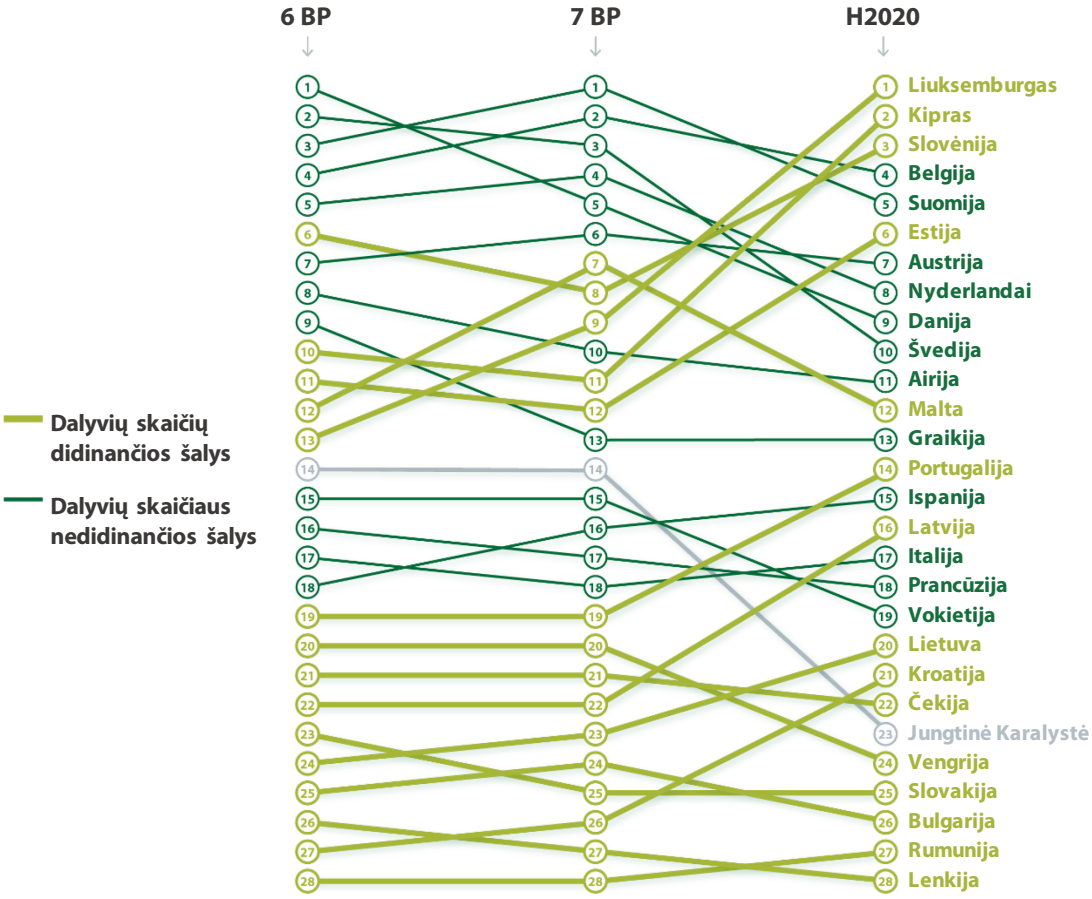

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

9 diagrama. Dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms pagal programą „Horizontas 2020“ skirtas finansavimas vienam gyventojui (programos pabaigoje)

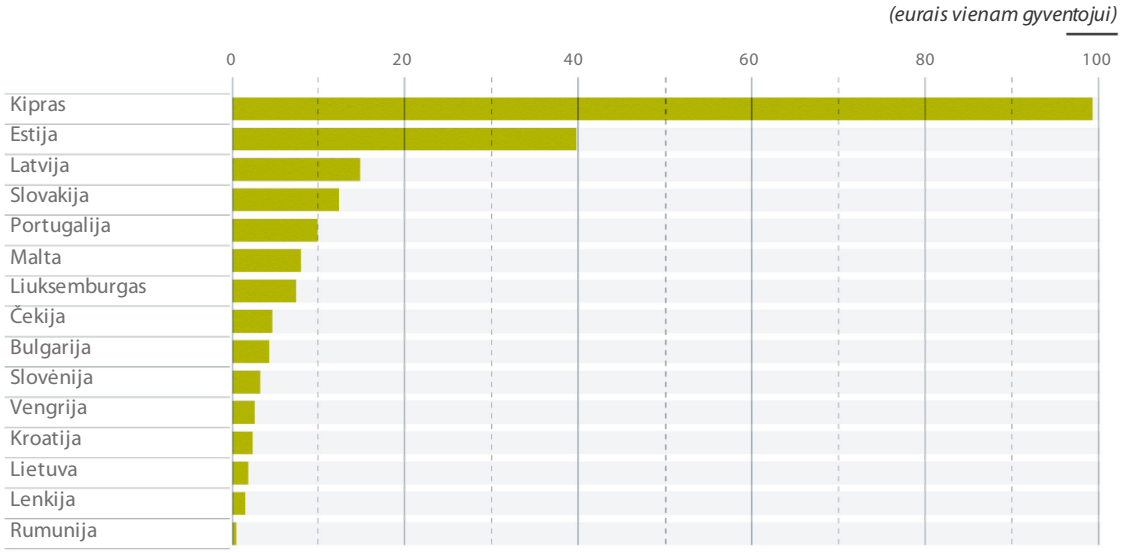

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

50 Išanalizavę dvi minėtas priemones (žr. ***14*** dalį) nustatėme, kad:

- daugiau kaip 60 % pagal programą „Horizontas 2020“ finansuojamų susiejimo projektų įgyvendina vos keturios dalyvių skaičių didinančios šalys. Kipras, įgyvendindamas šešis projektus (24 %), pirmauja. Penkios šalys susiejimo projektams finansavimo negavo (daugiau informacijos pateikta ***VI priede***);

- apie 51 % EMTE katedrų projektų sutelkta vos dviejose dalyvių skaičių didinančiose šalyse. Trijose šalyse nebuvo įgyvendinama jokių EMTE katedrų projektų, o keturios šalys įgyvendino tik vieną projektą (išsamesnė informacija pateikta ***VI priede***).

51 Tos pačios priežastys, dėl kurių praeityje šalių dalyvavimas buvo menkas (žr. ***05***, ***20*** ir ***21*** dalis), paaiškina dalyvių skaičių didinančių šalių grupėje susidariusį atotrūkį. Nors patirtis, įgyta įgyvendinant bendrąsias programas, visų pirma dalyvių skaičiaus didinimo priemones, turėtų padėti šalims gerinti savo gebėjimus rengti konkurencingus projektų pasiūlymus ir užmegzti ryšius, šis poveikis pasireikš tik ateinančiais metais (žr. ***12*** dalį).

Įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones susidurta su sunkumais, bet jau matyti pirmieji rezultatai

52 Nustatėme aspektus, kurie yra svarbūs užtikrinant sklandų įgyvendinimą. Šie aspektai:

- susiejimo projektams laiku suteikiamas papildomas finansavimas, nes juo paprastai padengiamos infrastruktūros ir įrangos sąnaudos. Be to, moderniausia infrastruktūra ir įranga yra pagrindiniai veiksniai pritraukiant tarptautinius tyrėjus;

- tarptautinių tyrėjų samdymas, kad į šalį būtų pritraukta MTI srities kompetencija;

- tvarumo užtikrinimas. Siekiant ilgalaikio poveikio, susiejimo veiklos kompetencijos centrai turi stengtis ilgainiui tapti savarankiški ir privalo tai įrodyti prie projekto pasiūlymo pridedamame verslo plane. Siekiant tvarios kompetencijos, EMTE katedrų projektais priimančiojoje institucijoje turi būti paskatinti struktūriniai pokyčiai[4].

[4] Šis tikslas (tvarios kompetencijos užtikrinimas) buvo nurodytas programos „Horizontas 2020“ darbo programoje „Pažangos skleidimas ir dalyvių skaičiaus didinimas“.

53 Apklausėme projektų paramos gavėjus, vadovaujančiąsias institucijas ir nacionalinius informacijos centrus ir išanalizavome patvirtinamuosius dokumentus (dotacijų susitarimus ir stebėsenos ataskaitas), kad įvertintume, ar į šiuos aspektus sėkmingai atsižvelgta įgyvendinant mūsų audituotus projektus. Tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, nebuvo jokių užbaigtų susiejimo projektų, tačiau buvo ką tik užbaigti keturi EMTE katedrų projektai. Be to, vertinome, ar dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis imta prisidėti prie atotrūkio inovacijų srityje mažinimo.

Papildomas finansavimas dažnai gautas pavėluotai

54 Remiantis dotacijų susitarimais, papildomo finansavimo 24 vykdomiems susiejimo projektams vertė sudarė 784 milijonus eurų, t. y. daugiau nei dvigubai daugiau nei programos „Horizontas 2020“ asignavimai. Pagal ERPF veiksmų programas skirta 44 % viso papildomo finansavimo. Likusius 56 % sudaro nacionaliniai ištekliai (viešieji ir privatieji), nepiniginiai įnašai, dotacijos ir kompetencijos centrų gautos pajamos.

55 Remiantis mūsų dokumentų peržiūra ir išsamia visų susiejimo projektų analize, 55 % paramos pagal pirmąjį kvietimą gavėjų ir bent 28 % paramos pagal antrąjį kvietimą gavėjų vėlavo gauti papildomą finansavimą, visų pirma pagal veiksmų programas (ERPF ir nacionalinį bendrą finansavimą). Informacijos apie papildomo finansavimo pagal antrąjį kvietimą išmokas nėra daug, nes tuo metu, kai rinkome duomenis, visi projektai buvo vykdomi trumpiau nei pusantrų metų.

56 Be kitų priežasčių, dėl šių ilgų vėlavimų (vienu atveju beveik dvejus metus (žr. ***3 langelį***)), taip pat sudėtingų administracinių procedūrų siekiant gauti papildomą finansavimą (iš ERPF ir (arba) nacionalinių fondų) keturiuose iš šešių projektų buvo vėluojama statyti ar atnaujinti patalpas. Panašios išvados dėl vėlavimų padarytos 24 susiejimo projektų paramos gavėjų apklausoje, kurią REA atliko savo 2021 m. politikos poveikio ataskaitai pagrįsti. Atlikus šią apklausą taip pat paaiškėjo, kad 2021 m. pradžioje 60 % paramos pagal 2016 m. kvietimą gavėjų patalpos dar nebuvo visiškai pastatytos ar renovuotos.

57 Be pirmiau aptartų vėlavimų, keturiems iš šešių į mūsų imtį įtrauktų susiejimo projektų kilo sunkumų valdant papildomą finansavimą, daugiausia dėl su laiku ar reguliavimu susijusių klausimų, kuriuos nustatėme analizuodami įvairius aspektus. Pavyzdžiui:

- ERPF kvietimai dėl papildomo finansavimo laiko atžvilgiu nebuvo suderinti su atitinkamais kvietimais teikti susiejimo projektus. Šis klausimas jau buvo nurodytas Komisijos Jungtinio tyrimų centro 2018 m. techninėje ataskaitoje.

- Programos „Horizontas 2020“ projektai gali būti vykdomi ir išlaidos pripažįstamos iki 2026 m. Tačiau ERPF lėšomis galima finansuoti tik iki 2023 m. pabaigos patirtas išlaidas. Paramos gavėjai skundžiasi, kad panaudoti papildomą ERPF finansavimą iki šio termino bus sunku. Tai ypač aktualu projektams, finansuojamiems pagal antrąjį kvietimą teikti susiejimo projektus (dotacijų susitarimai pasirašyti 2019–2020 m.) (žr. ***3 langelį***). Nustatėme, kad buvo vėluojama įgyvendinti aštuonis iš dešimties pagal 2016 m. kvietimą finansuojamų projektų ir pateikti prašymai juos pratęsti. Nustatėme, kad įtakos tvarkaraščiui turėjo ir COVID-19 pandemija. Todėl tikėtina, kad su ta pačia problema susidurs dar daugiau pagal antrąjį kvietimą finansuojamų projektų ir kils rizika jų įgyvendinimui, ypač jei prarastam finansavimui iš EPRF kompensuoti nebus skiriamos nacionalinės lėšos.

3 langelis

Kokių sunkumų įgyvendinant susiejimo projektą kilo dėl papildomo ERPF finansavimo

2019 m. spalio mėn. paramos gavėjas pagal programą „Horizontas 2020“ pasirašė dotacijos susitarimą. Į susitarimą įtrauktas vadovaujančiosios institucijos įsipareigojimo raštas dėl finansavimo iš ERPF suteikimo. 2020 m. vasario mėn. vadovaujančioji institucija paskelbė *ad hoc* kvietimą teikti pasiūlymus dėl šio projekto, prašydama pateikti daugybę dokumentų. Nuo to laiko ji tris kartus pratęsė dokumentų pateikimo terminą ir šešis kartus paprašė papildomų dokumentų (paskutinį kartą – 2021 m. gegužės mėn.), kad galėtų užbaigti išsamų vertinimo procesą. Po intensyvaus ir ilgai trukusio vadovaujančiosios institucijos vertinimo proceso 2021 m. birželio mėn. pasirašytas susitarimas dėl dotacijos iš ERPF, t. y. praėjus beveik dvejiems metams po susitarimo dėl dotacijos pagal programą „Horizontas 2020“.

ERPF kvietime buvo numatyta galimybė 20 % dotacijos skirti pastatų renovacijai. 2021 m. sausio mėn. vadovaujančioji institucija šią nuostatą panaikino, atsižvelgdama į tai, kad infrastruktūros išlaidos negali būti finansuojamos pagal veiksmų programą. Pasiūlytas sprendimas sumažinti dotaciją ir paskelbti naują kvietimą pagal kitą priemonę, skirtą infrastruktūros išlaidoms padengti. 2021 m. birželio pabaigoje antrasis kvietimas dar nebuvo paskelbtas.

Su dotacija iš ERPF susijusios išlaidos turi būti patirtos iki 2023 m. rugsėjo pabaigos, nors pagal prie dotacijos susitarimo pridėtą verslo planą buvo numatyta, kad ERPF lėšos gali būti naudojamos visu projekto įgyvendinimo laikotarpiu (iki 2026 m. pabaigos). Paramos gavėjas nurodė, kad mažai tikėtina, jog finansavimas bus panaudotas per tokį trumpą laikotarpį (nuo 2021 m. birželio mėn. iki 2023 m. rugsėjo mėn.).

58 Papildomu ERPF finansavimu galima pasinaudoti ir įgyvendinant EMTE katedrų projektus. Tokį finansavimą gavo du iš penkių į mūsų imtį įtrauktų projektų, tačiau taip pat buvo gerokai uždelsta – vienu atveju finansavimas gautas praėjus ketveriems metams po dotacijos pagal programą „Horizontas 2020“ skyrimo.

59 REA, kuri yra atsakinga už projektų atranką ir įgyvendinimą, neturėjo kompetencijos atlikti i) nuodugnaus susiejimo projektams skirto papildomo finansavimo *ex ante* vertinimo ar ii) *ex post* stebėsenos, ar lėšos buvo faktiškai

išmokėtos. Tai riboja REA pajėgumą prireikus imtis taisomųjų veiksmų. Kaip ji pabrėžė savo 2021 m. politikos poveikio ataskaitoje:

- „įgyvendinant susiejimo projektus ne visada teikiamos vienodos ir suderintos papildomo finansavimo ataskaitos“, todėl gautą finansavimą sunku palyginti su projekto pasiūlymuose nurodytais įsipareigojimais;
- „teikiant papildomą finansavimą […] būtina griežtesnė stebėsena“.

60 Išanalizavome papildomo finansavimo duomenis, pateiktus visų susiejimo projektų dotacijų susitarimuose, ir nustatėme, kad jie pateikti neaiškiai ir nenuosekliai. REA politikos poveikio ataskaitoje padarytos panašios išvados. Visų pirma nustatėme, kad:

- 28 % visų projektų pasiūlymų apėmė tiek užtikrintą papildomą finansavimą, tiek neužtikrintą finansavimą (konkursines dotacijas, pajamas iš mokslinių tyrimų projektų ir t. t.), ir tarp jų nebuvo daromas skirtumas;
- 56 % visų projektų pasiūlymų apėmė papildomą finansavimą nepiniginiais įnašais, tačiau nebuvo tinkamai aprašyta, kaip nepiniginiai įnašai buvo įvertinti;
- 36 % projektų apėmė papildomą finansavimą, kurio trukmė buvo ilgesnė nei septynerių metų susiejimo projektų laikotarpis. Projektų pasiūlymuose ne visada buvo pateikta pakankamai informacijos, kad būtų galima apskaičiuoti, kokia įsipareigojimų dalis tenka septynerių metų laikotarpiui. Be to, pasibaigus projektui, REA negali patikrinti, ar papildomo finansavimo lėšos faktiškai išmokėtos.

61 Atkreipiame dėmesį į tai, kad REA ir (arba) Komisija atsižvelgė į 2021 m. REA politikos poveikio ataskaitos išvadas ir ėmėsi pradinių veiksmų. Visų pirma jos standartizavo i) informaciją apie papildomą finansavimą, kuri turi būti teikiama kartu su projekto pasiūlymu, ir ii) papildomo finansavimo pažangos ataskaitas (kad įsipareigojimus būtų galima palyginti su faktiškai gautomis sumomis), o nepiniginiai įnašai nebegali būti laikomi papildomu finansavimu.

62 Kalbant apie su stebėsena susijusius sunkumus (žr. ***59*** dalį), nustatėme, kad jų kyla iš dalies dėl to, kad nacionalinių institucijų ir kitų subjektų įsipareigojimų raštai dėl papildomo finansavimo suteikimo kartais yra nekonkretūs ir jų vykdymas neužtikrintas. Pavyzdžiui:

- nenurodyta suma, kurią įsipareigota skirti;

- vartojami tokie žodžiai kaip „svarstysime galimybę skirti […] iki […] eurų per metus“;

- nurodytas bendras įsipareigojimas dėl visų tam tikros šalies konkuruojančių projektų, rizikuojant, kad nebus galima paremti visų galiausiai atrinktų projektų.

Ilgai užtruko tarptautinių darbuotojų įdarbinimas

63 Apklausę projektų paramos gavėjus ir išanalizavę į mūsų imtį įtrauktų projektų periodines pažangos ataskaitas (žr. ***15*** dalį), nustatėme, kad įdarbinti tarptautinius darbuotojus buvo sudėtinga ir tai ilgai užtruko (žr. ***2 lentelę***). 2021 m. birželio mėn. REA politikos poveikio ataskaitoje padarytos panašios išvados.

2 lentelė. Įdarbinimo sunkumai, su kuriais susidurta įgyvendinant į mūsų imtį įtrauktus projektus

	Susiejimas		EMTE katedros	
	Projektų procentinė dalis	**Pastabos**	**Projektų procentinė dalis**	**Pastabos**
Įdarbinimas	75 %	Įdarbintas bent vienas tyrėjas iš užsienio	80 %	Į pirmininko pareigas įdarbintas aukšto lygio tarptautinis tyrėjas
	50 %	Su tarptautinių darbuotojų įdarbinimu susiję sunkumai	80 %	Su tarptautinių darbuotojų įdarbinimu susiję sunkumai
Darbuotojų išlaikymas	-	-	60 %	Pirmininkas pasikeitė per finansavimo laikotarpį
			50 %	Nepavyko išlaikyti pirmininko nutrūkus ES finansavimui

Šaltinis: Audito Rūmų parengta medžiaga.

64 Šių sunkumų, be kita ko, kyla dėl būtinybės persikelti ir dėl tam tikrose dalyvių skaičių didinančiose šalyse vyraujančio suvokimo, kad karjera mokslinių tyrimų srityje nėra patraukli. Nepatrauklūs atlyginimai taip pat gali turėti įtakos, visų pirma tais atvejais, kai mokslinių tyrimų centrai yra viešosios įstaigos, nes teisiniai apribojimai, taikomi darbo sąlygoms, kurias jos gali pasiūlyti savo darbuotojams, gali trukdyti įdarbinti geriausius tarptautinius tyrėjus. REA patvirtino, kad susiejimo veiklos kompetencijos centrai dažnai buvo linkę įdarbinti nacionalinius kandidatus.

Tvarumo užtikrinimas tebėra iššūkis

65 Tvarumas reiškia, kad įgyvendinant projektus turi būti siekiama ne tik tolesnio konkurencingo dotacijų finansavimo, bet ir gauti pajamų iš jų mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimo. Dvi būtinos sąlygos šiam tikslui pasiekti yra geras mokslinių tyrimų veiklos matomumas ir ryšiai su verslu, kad inovacijos patektų į rinką. Užtikrinti tvarumą visų pirma tebėra projektų paramos gavėjų ir nacionalinių valdžios institucijų užduotis. Tačiau Komisija gali pasiūlyti priemonių, kurios padėtų siekti tvarumo.

66 Iš mūsų atliktos pažangiausių projektų, kurie įtraukti į mūsų imtį, periodinių pažangos ataskaitų analizės (žr. ***16*** dalį) ir projektų gautų pajamų matyti, kad daugumos projektų ilgalaikis tvarumas nėra užtikrintas. Pagrindinės su tuo susijusios problemos pateiktos ***3 lentelėje***.

3 lentelė. Su ilgalaikiu projektų tvarumu susijusios problemos

Problemos	Susiejimo projektų skaičius	EMTE katedrų projektų skaičius
Sunkumai, susiję su mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimu komerciniais tikslais	50 %	50 %
Be susiejimo / EMTE katedrų finansavimo, neužsitikrintos jokios konkursinės mokslinių tyrimų dotacijos	25 %	50 %
Neužmegzti ryšiai su verslu	50 %	50 %
Paramos gavėjų manymas, kad jų matomumas ES mokslinių tyrimų arenoje yra menkas	100 %	75 %

Šaltinis: Audito Rūmai.

67 Išanalizavome į mūsų imtį įtrauktų susiejimo projektų dotacijų susitarimus ir nustatėme, kad į 75 % susitarimų buvo įtraukti komerciniam panaudojimui skirti veiklos rodikliai. Tačiau tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, nė vienas iš jų nebuvo artimas jų tikslinėms reikšmėms. Be to, įgyvendinant 50 % projektų iki šiol negauta jokių pajamų.

68 Mūsų atliktos problemų, turinčių įtakos susiejimo projektų tvarumui, analizės rezultatai atitinka REA gautus rezultatus:

- Apklausoje, kuria grindžiama jos 2021 m. ataskaita, 80 % respondentų, dalyvavusių pirmame kvietime teikti susiejimo projektus, nurodė sugebėję pritraukti dotacijų finansavimą, o 50 % nurodė, kad gauna kitų rūšių pajamų.

Tačiau neaišku, ar turimų pajamų šaltinių pakaks kompetencijos centrų finansiniam tvarumui užtikrinti. Be to, 40 % respondentų teigė, kad jie dar negali gauti jokių kitų pajamų nei konkursinis mokslinių tyrimų finansavimas.

- Remiantis kita analize, kurią REA atliko 2020 m. spalio mėn., tik trijuose iš dešimties susiejimo projektų, vykdomų pagal 2016 m. kvietimą, užmegzti ryšiai su verslu.

69 Kalbant apie susiejimo projektus, siekiant padidinti komercinį panaudojimą, Tarybos sprendime, kuriuo įgyvendinama programa „Horizontas 2020“, numatyta galimybė „kurti sąsajas su inovacinėmis grupėmis ir pripažinti kompetenciją valstybėse narėse ir regionuose, kuriuose pasiekiama blogesnių rezultatų MTTPI srityje, be kita ko, atliekant tarpusavio vertinimus ir teikiant kompetencijos sertifikatus toms institucijoms, kurios atitinka tarptautinius standartus“. Tačiau Komisija nenustatė tarpusavio vertinimo praktikos ir tik iš dalies parengė kompetencijos sertifikatus.

70 Atkreipiame dėmesį į tai, kad pagal programos „Europos horizontas“ dalyvių skaičiaus didinimo kryptį Komisija nustatė naują priemonę, skirtą kompetencijos centrams remti. Be kitų dalykų, siekiama sukurti geresnius mokslo ir verslo ryšius. Tačiau nėra garantijos, kad ši iniciatyva bus naudinga dabartiniams susiejimo projektams: pavyzdžiui, šie kompetencijos centrai yra orientuoti į temas, todėl susiejimo projektai, skirti kitoms temoms nei tos, į kurias orientuojasi kompetencijos centrai, gali likti nuošalyje. Be to, iniciatyva nesprendžiamas klausimas dėl paramos gavėjų nepakankamo informuotumo ir trūkstamos praktinės patirties, kaip kuo geriau pasinaudoti mokslinių tyrimų rezultatais.

71 Pagal programą „Horizontas 2020“ ir programą „Europos horizontas“ visos valstybės narės gali imtis tolesnių iniciatyvų, kuriomis siekiama susieti mokslinių tyrimų bendruomenes ir verslą, pavyzdžiui, kuriant žinių ir inovacijų bendruomenes. Tačiau Komisija aktyviai neskatino sieti projektų ir inovacijų bendruomenių.

72 Siekdama skleisti mokslinių tyrimų rezultatus ir skatinti juos naudoti, Komisija tvarko specialią duomenų bazę, vadinamą Bendrijos mokslinių tyrimų ir plėtros informacine paslauga (CORDIS). Joje pateikiama informacija apie visą ES remiamą mokslinių tyrimų ir plėtros veiklą, įskaitant projektų rezultatus ir leidinius, kuriuos projektų paramos gavėjai turi užregistruoti CORDIS. Vis dėlto nustatėme, kad CORDIS pateikta informacija yra pasenusi ir tik iš dalies patikima (ypač dėl EMTE katedrų projektų).

Išankstiniai duomenys patvirtina konkrečius rezultatus

73 Atsižvelgdami į tai, kad vienas iš dalyvių skaičiaus didinimo priemonių tikslų (žr. ***05*** dalį) buvo išplėsti dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimą programoje „Horizontas 2020“, ir turėdami omenyje tai, kad šių priemonių poveikis turėtų pasireikšti tik vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu (žr. ***12*** dalį), nagrinėjome pirmines dalyvavimo tendencijas. Be to, vertinome, ar įgyvendinant projektus jau pasiekta pirmų konkrečių rezultatų.

74 Padidėjo finansavimo, kurį užsitikrino dalyvių skaičių didinančios šalys, dalis: pagal programą „Horizontas 2020“, palyginti su 7 BP, jis padidėjo 1,7 procentinio punkto, arba 31 % santykine išraiška (žr. ***4 lentelę***). Visų dalyvių skaičių didinančių šalių, išskyrus Kroatiją ir Vengriją, dalyvavimo lygis padidėjo tiek procentiniais punktais, tiek santykine išraiška (išsami informacija apie kiekvieną valstybę narę pateikta ***VI priede***).

4 lentelė. Pagal 7 BP ir programą „Horizontas 2020“ skirtų lėšų dalis pagal šalių grupes (abiejų programų pabaigoje)

	Pagal 7 BP skirtos lėšos (a)	Pagal H2020 skirtos lėšos (b)	Pokytis (b – a)	Pokytis (%) (b – a)/a
Dalyvių skaičių didinančios ES šalys	5,5 %	7,2 %	**+1,7**	**+31**
Dalyvių skaičiaus nedidinančios ES šalys	68,4 %	71,5 %	+3,1	+4,5
Jungtinė Karalystė	15,5 %	11,5 %	–4,0	–25,8
ES nepriklausančios šalys (išskyrus Jungtinę Karalystę)	10,6 %	9,7 %	–0,9	–8,0

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis 7 BP ir programos „Horizontas 2020“ duomenų bazėmis.

75 Atėmus su dalyvių skaičiaus didinimu susijusius įsipareigojimus, dalyvių skaičių didinančioms šalims skirto finansavimo padidėjimas buvo mažesnis 1,1 procentinio punkto, arba 20 % santykine išraiška. Šalys, kurios dalyvių skaičiaus didinimo priemonėse dalyvauja aktyviau (žr. ***9 diagramą***), taip pat buvo tarp šalių, kurių dalyvavimas programoje „Horizontas 2020“, palyginti su 7 BP, padidėjo labiausiai finansavimo (žr. ***VI priedo 10 lentelę***) ir tinklų kūrimo atžvilgiu (žr. ***7 diagramą***).

76 Nustatėme, kad į mūsų imtį įtraukti projektai jau davė teigiamų nematerialių ir materialių rezultatų. Įgyvendinant susiejimo projektus, be kita ko, pasiekta tokių rezultatų:

- pasak paramos gavėjų ir vadovaujančiųjų institucijų, projektai (tiek atskiri dalyvių skaičių didinančių šalių projektai, tiek MTI srities projektai apskritai) sulaukė didelio politinio nacionalinių ir regioninių institucijų susidomėjimo;
- projektai buvo tyrėjų ir novatorių užimtumo šaltinis (trijuose iš keturių naujų centrų, susijusių su pirmuoju kvietimu, sukurta iki 70 mokslo tiriamojo darbo vietų);
- jau pasirodo tam tikrų darbo rezultatų, daugiausia mokslinių leidinių pavidalu (keturi pirmojo kvietimo projektai; antrojo kvietimo projektų rezultatų laukti dar anksti);
- projektai pritraukė daugiau lėšų nei reikalinga papildomo finansavimo suma (žr. ***11*** dalį).

77 Vieni iš pirmųjų teigiamų EMTE katedrų projektų rezultatų yra šie:

- paramos gavėjai ir vadovaujančiosios institucijos nurodo tarptautinį pirmininkų ir priimančiųjų institucijų pripažinimą;
- įgyvendinant 80 % į imtį įtrauktų projektų padidintas dalyvavimas tinkluose;
- įgyvendinant 60 % į imtį įtrauktų projektų priimančiojoje institucijoje padaryta struktūrinių pokyčių.

78 ***4 langelyje*** pristatyti du projektai, kuriuos įgyvendinant pasiekta konkrečių teigiamų rezultatų.

4 langelis

Teigiamų rezultatų pavyzdžiai

Susiejimo projektas: pirmieji teigiami rezultatai

Projektas pradėtas 2017 m.; jo trukmė – penkeri metai. Įsteigtame naujame kompetencijos centre po ketverių metų jau dirbo 68 darbuotojai iš 17 šalių. Pažangesni partneriai teikė paramą užmezgant ryšius ir įdarbinant tarptautinius tyrėjus.

Per pirmuosius ketverius metus centras užsitikrino finansavimą 47 mokslinių tyrimų projektams (įskaitant aštuonis programos „Horizontas 2020“ projektus), parengė daug mokslinių leidinių, užmezgė ryšius su verslu ir pateikė vieną patento paraišką.

EMTE katedrų projektas: teigiami rezultatai

Projektas pradėtas 2015 m. liepos mėn. ir buvo vykdomas šešerius metus. Pirmininkas pasiekė konkrečių rezultatų ir vis dar dirba priimančiojoje institucijoje, nors projektas jau pasibaigė. Visų pirma projektu priimančioji institucija buvo paskatinta i) patvirtinti ES mokslininkų chartiją ir Mokslininkų įdarbinimo elgesio kodeksą; ii) pagerinti tarptautinę tinklaveiką; iii) 20 % padidinti recenzuotų leidinių, parengtų EMTE pirmininko tyrimų srityje, skaičių ir iv) įsteigti technologijų perdavimo biurą. Visa tai padėjo sustiprinti bendradarbiavimą su pramone ir geriau panaudoti mokslinių tyrimų rezultatus (naujus išradimus, patentus, verslo licencijas ir tarpsektorinį technologijų perdavimą).

Be to, projekto grupė užsitikrino konkursines dotacijas, įskaitant tarptautines dotacijas. Ji taip pat labai aktyviai dalyvavo COVID-19 moksliniuose tyrimuose.

Komisija ėmėsi nepakankamų veiksmų dalyvių skaičiaus didinimo priemonių poveikiui stebėti

79 Pagal ES finansinį reglamentą Komisija privalo nustatyti savo programų tikslus ir stebėti jų įgyvendinimą taikydama veiklos rodiklius. Vertinome, ar dalyvių skaičiaus didinimo priemonių stebėsenos tvarka buvo tinkama.

80 Savo 2015 m. metinėje ataskaitoje jau atkreipėme dėmesį į programos „Horizontas 2020“ koncepcijos trūkumus, visų pirma susijusius su veiklos rodikliais, ir į pernelyg bendrus ir aukšto lygmens tikslus.

81 Iš programai „Horizontas 2020“ skirtų rodiklių tik vienas buvo susijęs su dalyvių skaičiaus didinimo kryptimi (tačiau jis taikomas tik EMTE katedrų ir porinių projektų veiklai): „Didelio poveikio leidiniuose finansuojamos mokslinių tyrimų organizacijos paskelbtų publikacijų tam tikroje mokslinių tyrimų srityje pokytis [procentais] (palyginti su [3 metų] baziniu laikotarpiu iki dotacijos susitarimo pasirašymo)“.

82 Nuo 2016 m. keliuose Komisijai arba REA parengtuose dokumentuose pabrėžiama, kad svarbu pradėti rinkti konkrečių ir išmatuojamų pagrindinių veiklos

rezultatų rodiklių (PVRR)[5] duomenis, ypač dėl susiejimo projektų. Pavyzdžiui, REA pasiūlė PVRR, kuriais vertinami organizacijos struktūriniai pokyčiai, arba rodiklius, kuriais vertinama projektų pasiūlymuose pateikta informacija, pavyzdžiui, patentų, licencinių sutarčių, samdomų tyrėjų ir finansuojamų naujų mokslinių tyrimų projektų skaičius.

83 Atsižvelgiant į šiuos pasiūlymus, Komisijos 2018–2020 m. dalyvių skaičiaus didinimo darbo programoje buvo pateikta ši su stebėsena susijusi informacija:

- dėl susiejimo projektų: naujų ir (arba) modernizuotų kompetencijos centrų galimas poveikis turėjo būti vertinamas išmatuojamais PVRR; MTI ekosistemos vidutinės trukmės ir ilgojo laikotarpio patobulinimai taip pat turėjo būti vertinami rodikliais (pavyzdžiui, mokslinių tyrimų intensyvumo);

- dėl EMTE katedrų projektų: darbo programoje pateikti rodiklių, pagal kuriuos vertinamas mokslinių tyrimų kompetencijos padidėjimas, pavyzdžiai (pavyzdžiui, recenzuojamuose žurnaluose paskelbti leidiniai, bendradarbiavimo susitarimai su verslu, intelektinė nuosavybė, nauji novatoriški produktai ir paslaugos).

84 Tačiau jokių išsamių PVRR, skirtų susiejimo priemonei, Komisija nenustatė, o EMTE katedrų priemonės rodikliams trūko pradinių ir tikslinių reikšmių. Be to, rodikliai turėjo būti apibrėžti ir išsamiai aprašyti dotacijos susitarime dėl kiekvieno projekto. Nesant bendrų rodiklių, sunku daryti išvadas dėl poveikio.

85 Projektų paramos gavėjai privalo reguliariai teikti pažangos ataskaitas. Be to, REA reguliariai atlieka apklausas, kad įvertintų faktinę pažangą, visų pirma susijusią su susiejimo projektais. Šiomis apklausomis pavyko nustatyti pagrindines problemas, darančias poveikį projektams (žr. ***56*** dalį).

86 Tikimasi, kad dalyvių skaičiaus didinimo projektai priimančiosiose šalyse turės vidutinės trukmės arba ilgalaikį poveikį. Šiuo tikslu į dotacijų susitarimus taip pat įtrauktas rezultatų sklaidos ir panaudojimo planas, kurį paramos gavėjai turėtų įgyvendinti pasibaigus ES finansavimo laikotarpiui. Vis dėlto Komisija neplanavo pasibaigus finansavimo laikotarpiui imtis tolesnių veiksmų dėl projektų ar juos stebėti.

---

[5] Galutinė ataskaita, *H2020 Advisory Group on Spreading Excellence and Widening Participation*, 2016 m. birželio mėn.; *Brainstorming on Future Widening Actions in Horizon Europe: Contribution from REA B5*, 2019 m. spalio mėn.; *Policy Impact Report on Teaming*, REA, 2021 m. birželio mėn.

Išvados ir rekomendacijos

87 Darome bendrą išvadą, kad pagal programą „Horizontas 2020“ nustatytos dalyvių skaičiaus didinimo priemonės atitiko paskirtį, nes jomis buvo šalinama daugelis priežasčių, dėl kurių kai kurios valstybės narės menkai dalyvavo bendrosiose programose. Tačiau dėl dalyvių skaičių didinančių šalių MTI ekosistemų skirtumų ne visos šalys jomis pasinaudojo tokiu pačiu mastu. Šių priemonių poveikis turėtų visiškai pasireikšti tik ateinančiais metais. Nors jos kartu su kitomis ES priemonėmis, kuriomis skatinamos reformos, gali pagreitinti paramą gaunančių šalių pažangą MTI srityje, tikri tvarūs pokyčiai priklauso nuo to, ar nacionalinės vyriausybės visapusiškai atlieka savo vaidmenį, kad MTI taptų prioritetu tiek investicijų, tiek reformų atžvilgiu.

88 Programos „Horizontas 2020“ dalyvių skaičių didinančiomis priemonėmis buvo sprendžiama daug klausimų, kurie, kaip nustatyta, daro poveikį MTI srities rezultatams. Nepaisant to, jos iš esmės skatina pažangą, nes nacionalinis investicijų į MTI lygis, taip pat reformos, taigi ir strateginiai nacionaliniai sprendimai, turi lemiamą reikšmę šalies rezultatams (žr. ***20***–***27*** dalis).

89 Politikos rėmimo priemonė yra viena iš priemonių, kurias ES nustatė siekdama valstybėse narėse paskatinti reformas; naujausia iš jų yra Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė. Komisija pasinaudojo taikant politikos rėmimo priemonę įgytomis įžvalgomis, visų pirma nuo 2019 m., kad galėtų atrankiai prisidėti prie Europos semestro darbo. Tačiau politikos rėmimo priemonės galimybės paskatinti reikiamus nacionalinių sistemų pokyčius buvo ribotos, nes i) politikos rėmimo priemonei skirti ištekliai buvo nedideli, ii) ne visos dalyvių skaičių didinančios šalys prašė paramos pagal politikos rėmimo priemonę ir iii) valstybės narės galėjo laisvai nuspręsti, kokiu mastu jos įgyvendins su politikos rėmimo priemone susijusias reformas (žr. ***28***–***37*** dalis).

90 Komisija dar nevisiškai įgyvendino savo pačios 2019 m. atlikto politikos rėmimo priemonės vertinimo rekomendacijas ir nurodė, kad ketina i) toliau plėtoti dialogą dėl nacionalinių strategijų su valstybėmis narėmis, norinčiomis dalyvauti šiame procese, taip pat atitinkamą valstybių narių tarpusavio dialogą ir ii) dėti daugiau pastangų sklaidai bei komunikacijai užtikrinti. Pagal naują paklausa grindžiamos politikos rėmimo priemonės elementą „Atviroji PRP“ (2021–2027 m.) valstybės narės gali siekti gauti paramą įgyvendindamos savo MTI sistemų reformas, tačiau Komisija dar turi apibrėžti visus praktinius aspektus (žr. ***38***–***41*** dalis).

1 rekomendacija. Skatinti labiau naudoti politikos rėmimo priemonę

Siekdama veiksmingai pasinaudoti turimomis priemonėmis, kad paskatintų nacionalinių MTI sistemų pokyčius, būtinus užtikrinant pažangą dalyvių skaičių didinančiose šalyse, Komisija turėtų:

a) konkrečiais veiksmais išreikšti savo ketinimus, susijusius su i) geresne politikos rėmimo priemonės rezultatų sklaida ir informavimu apie juos, ii) dialogo gerinimu (pavyzdžiui, nuspręsti dėl dialogo tikslo, priemonių, terminų ir reguliarumo). Dialogo rezultatais taip pat turėtų remtis Komisija savo darbe per Europos semestrą, taip pat vykdydama gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose nustatytų tarpinių reikšmių stebėseną;

b) parengti elementą „Atviroji PRP“ taip, kad nacionalinėms institucijoms būtų galima teikti nuolatinę paramą įgyvendinant reformas, kurios susijusios su rekomendacijomis, kylančiomis iš politikos rėmimo priemonės įgyvendinimo veiklos, arba kurių reikalaujama pagal Europos semestrą ar kurias įsipareigota įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose.

Tikslinė įgyvendinimo data: dėl a punkto – 2022 m. pabaiga, dėl b punkto – 2023 m. vidurys.

91 Nustatėme, kad dauguma dalyvių skaičių didinančių šalių pagal dalyvavimą programoje „Horizontas 2020“ (gautą sumą vienam gyventojui) ir pagal sąsajas su visos ES partneriais užėmė žemą vietą. Tačiau keliose šalyse dalyvavimo ir sąsajumo lygis buvo panašus į geriausių rezultatų pasiekusių šalių, nedidinančių dalyvių skaičiaus, lygį (žr. ***45***–***51*** dalis).

92 Sprendimą dėl to, kurioms šalims bus taikomos programos „Europos horizontas“ dalyvių skaičių didinančios priemonės, priėmė teisėkūros institucijos. Negalima atlikti jo laikotarpio vidurio peržiūros. Komisija pateikė pagrindžiamąją keleto rodiklių, kurie pasirinkti kaip reprezentuojantys prastesnių rezultatų priežastis, analizę. Analizėje neatsižvelgta į šalies i) dalyvavimo ankstesnėse bendrosiose programose lygį ir ii) sąsajas su partneriais visoje ES (žr. ***42***–***44*** dalis).

2 rekomendacija. Siekti labiau subalansuoto dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimo įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones

Kad būtų išvengta situacijų, kai didžioji dalis dalyvių skaičiaus didinimo projektų vykdoma vos keliose šalyse, Komisija turėtų atidžiai stebėti dalyvavimo įgyvendinant programos „Europos horizontas“ dalyvių skaičiaus didinimo priemones lygius ir, jei toliau bus didelis disbalansas, imtis priemonių platesnio masto dalyvavimui užtikrinti.

Tikslinė įgyvendinimo data: įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones

93 Susiejimo ir EMTE katedrų projektų paramos gavėjai susidūrė su tam tikromis problemomis, kurios lėmė vėlavimus ir (arba) gali neigiamai paveikti projektų rezultatus (žr. ***52*** ir ***53*** dalis). Jos buvo susijusios visų pirma su:

- vėlavimais gaunant finansavimą, kuriuo papildomos programos „Horizontas 2020“ dotacijos; didžiausia papildomo finansavimo dalis, visų pirma tenkanti susiejimo projektams, skiriama iš ERPF. Be to, nors susiejimo projektai gali būti vykdomi iki 2026 m., iš ERPF dotacijų dengiamos išlaidos turi būti patirtos iki 2023 m. pabaigos, todėl kai kuriems paramos gavėjams įsisavinti lėšas gali būti sunku (žr. ***54***–***62*** dalis);

- tarptautinių tyrėjų įdarbinimu (žr. ***63*** ir ***64*** dalis). Tai užtruko, tačiau galiausiai daugumai projektų pavyko tai padaryti;

- ilgalaikio projektų tvarumo užtikrinimu, pavyzdžiui, sutelkiant dėmesį į matomumą ir užmezgant ryšius su verslu, kad būtų skatinamas mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimas (žr. ***65***–***72*** dalis).

94 Papildomas finansavimas yra būtinas, visų pirma finansuojant susiejimo projektais remiamų kompetencijos centrų infrastruktūrą ir įrangą. Tačiau REA negalėjo tinkamai įvertinti ir stebėti šio finansavimo, iš esmės dėl to, kad trūko suderintų duomenų, arba kai kuriais atvejais dėl finansavimo teikėjų prisiimtų įsipareigojimų neapibrėžtumo (žr. ***59***–***62*** dalis).

3 rekomendacija. Sudaryti palankesnes sąlygas laiku gauti papildomą finansavimą

Kad sumažintų riziką dėl projektams galinčių kilti sunkumų gauti papildomą finansavimą pagal ERPF veiksmų programas, Komisija turėtų skatinti vadovaujančiąsias institucijas laikytis supaprastinto dotacijų patvirtinimo proceso, pavyzdžiui, visapusiškai atsižvelgiant į vertinimą, atliktą pagal programą „Europos horizontas“.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2022 m. pabaiga.

95 Susiejimo ir EMTE katedrų projektais siekiama užtikrinti ilgalaikį poveikį. Vis dėlto atlikus projektų analizę matyti riboti gebėjimai panaudoti mokslinių tyrimų rezultatus. Nors pagrindinė atsakomybė už tvarumo užtikrinimą tenka paramos gavėjams ir nacionalinėms valdžios institucijoms, Komisija taip pat teikia paramą šioje srityje. Ji tai daro rengdama iniciatyvas (pagal programą „Horizontas 2020“ ir programą „Europos horizontas“), kuriomis siekiama sukurti mokslinių tyrimų ir verslo sąsajas. Tačiau nėra garantijos, kad jos bus naudingos dabartiniams susiejimo ir EMTE katedrų projektams (žr. ***65***–***71*** dalis).

96 CORDIS duomenų bazė, kurioje pateikiami pagal įvairias bendrąsias programas remiamų projektų rezultatai, nėra veiksmingai naudojama didinant susiejimo ir EMTE katedrų projektų mokslinių tyrimų rezultatų matomumą ir palengvinant naudojimąsi jais, nes ji nėra sistemingai atnaujinama (žr. ***72*** dalį).

4 rekomendacija. Didinti projektų paramos gavėjų gebėjimus panaudoti savo mokslinių tyrimų rezultatus

Siekdama pagerinti projektų tvarumo perspektyvas, Komisija turėtų:

a) teikti paramą (pavyzdžiui, mokymo ir konsultuojamojo ugdymo forma) dalyvių skaičiaus didinimo projektams, ypač susiejimo projektams, kad jų mokslinių tyrimų rezultatams būtų galima suteikti komercinę vertę;

b) skatinti projektų paramos gavėjų ir potencialių pramonės partnerių ryšius, visų pirma esamomis ES iniciatyvomis, kuriomis siekiama kurti mokslinių tyrimų ir verslo sąsajas (pavyzdžiui, kuriant žinių ir inovacijų bendruomenes);

c) toliau remti projektų matomumą – skatinti paramos gavėjus reguliariai teikti naujausią informaciją apie projektų rezultatus ir viešai juos skelbti šiuo tikslu sukurtose ES platformose.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2023 m. pabaiga.

97 Tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, buvo dar anksti vertinti, ar dalyvių skaičiaus didinimo priemonėmis suteiktas lauktas postūmis dalyvių skaičių didinančių šalių rezultatams, nes poveikis pasireikš tik įpusėjus programos „Europos horizontas“ įgyvendinimui. Todėl nenuostabu, kad nuo Septintosios bendrosios programos iki programos „Horizontas 2020“ laikotarpio pabaigos dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimo lygis tik nežymiai padidėjo (ypač jei neatsižvelgiama į dalyvių skaičiaus didinimui skirto tikslinio finansavimo poveikį) (žr. ***73***–***75*** dalis).

98 Nors įgyvendinant projektus kilo pirmiau nurodytų sunkumų, net ir šiame ankstyvame etape nustatėme pirmuosius teigiamus susiejimo ir EMTE katedrų projektų rezultatus. Įgyvendinant susiejimo projektus pritrauktos didelės papildomo finansavimo sumos, buvo pradėti skelbti moksliniai rezultatai ir įdarbinti tyrėjai; įgyvendinant daugumą EMTE katedrų projektų priimančiosiose institucijose padaryta struktūrinių pokyčių (žr. ***76***–***78*** dalis).

99 Stebėti, kaip pavyksta įgyvendinti „Pažangos skleidimo ir dalyvių skaičiaus didinimo“ tikslą ir atskiras priemones (pavyzdžiui, susiejimo ir EMTE katedrų projektus), trukdo tai, kad nėra veiklos rodiklių arba, jei tokie rodikliai yra (EMTE katedrų projektuose), nėra pradinių ir tikslinių reikšmių. Be to, Komisija neketina stebėti atskirų projektų po jų užbaigimo, nors i) vienas pagrindinių tikslų yra veiksmų tęstinumas ir ii) iki to laiko nebus daug apčiuopiamų rezultatų ir juntamo poveikio (žr. ***79***–***86*** dalis).

5 rekomendacija. Stiprinti dalyvių skaičiaus didinimo priemonių stebėseną

Siekdama veiksmingai stebėti dalyvių skaičiaus didinimo priemones ir jų poveikį, Komisija turėtų:

a) nustatyti konkrečius tikslus ir pagal juos parengti atitinkamus PVRR priemonių lygmeniu;

b) tęsti susiejimo projektų stebėseną ir po jų užbaigimo, kad būtų galima padaryti išvadas dėl jų vidutinės trukmės ir ilgalaikio poveikio.

Tikslinė įgyvendinimo data: dėl a punkto – 2024 m. pabaiga, dėl b punkto – dveji metai nuo projektų užbaigimo.

Šią ataskaitą priėmė IV kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Mihailo Kozlovo, Liuksemburge 2022 m. gegužės 3 d.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas
Klaus-Heiner Lehne

Priedai

I priedas. Dalyvių skaičiaus didinimo priemonės pagal programą „Europos horizontas“

Programos „Europos horizontas“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms skirtas 2,95 milijardo eurų biudžetas (3 % programos „Europos horizontas“ biudžeto). Schema buvo išplėsta ir šiuo metu apima keturias papildomas priemones:

- universitetams skirta kompetencijos skleidimo iniciatyva siekiama pertvarkyti aukštojo mokslo sektorių ir aplinkines ekosistemas, įskaitant neuniversitetinius mokslinių tyrimų centrus;
- kompetencijos centrais siekiama skatinti inovacijų ekosistemas dalyvių skaičių didinančiose šalyse ir už jų ribų, kurti geresnes akademinės bendruomenės, verslo ir valdžios sąsajas, laikantis regioninių ar nacionalinių pažangiosios specializacijos strategijų;
- protų apykaitos elementą sudaro įvairios dotacijos, kurių tikslas – didinti dalyvių skaičių didinančių šalių subjektų patrauklumą tyrėjams, teikiant konkursines dotacijas ir skleidžiant patrauklią darbo ir užimtumo praktiką;
- vėlesnio prisijungimo priemonę sudaro dotacijos, teikiamos prastesnių MTI rezultatų pasiekusių šalių subjektams, kurie prisijungia prie jau atrinktų bendradarbiavimu grindžiamų MTI veiksmų.

5 lentelėje parodyti šioms įvairioms programos „Europos horizontas“ priemonėms skirti biudžeto asignavimai.

5 lentelė. Dalyvių skaičiaus didinimo priemonės pagal programą „Europos horizontas“

Priemonė	Turimos lėšos (milijonais eurų)	Dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms skirto biudžeto dalis
Susiejimas	743,6	26 %
Porinė veikla	486,2	17 %
EMTE katedrų projektai	343,2	12 %
COST	400,4	14 %
Universitetams skirta kompetencijos skleidimo iniciatyva	286,0	10 %
Kompetencijos centrai (inovacijų ekosistemos)	257,4	9 %
Protų apykaita	143,0	5 %
Paramos paketas (įskaitant priemonę „Atviroji PRP“)	57,2	2 %
Vėlesnio prisijungimo priemonė	143,0	5 %

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Europos Komisijos pateikta informacija.

II priedas. Metodika

Mūsų auditas grindžiamas šiais įrodymais:

1) viešų dokumentų ir Komisijos vidaus dokumentų, pavyzdžiui, teisinių dokumentų, gairių, poveikio vertinimų, vertinimo ir stebėsenos ataskaitų komunikatų peržiūra;

2) penkių valstybių narių (Kroatijos, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos ir Slovėnijos) vadovaujančiosioms institucijoms ir nacionaliniams informacijos centrams dalyvių skaičiaus didinimo priemonių klausimais pateiktais klausimynais ir su šiais subjektais surengtomis faktų patikrinimo vaizdo konferencijomis. Šios šalys pasirinktos pagal jų MTI srities rezultatus, bendrą dalyvavimą bendrosiose programose ir visų pirma dalyvių skaičiaus didinimo priemonėse;

3) statistine duomenų analize, kuri atlikta remiantis įvairiais šaltiniais: CORDA, „Business Objects“, inovacijų diegimo rezultatų suvestinėmis, Eurostatu ir CORDIS;

4) išsamia susiejimo ir EMTE katedrų projektų imties, kurią atrankiai sudarėme visų pirma iš projektų, kurių įgyvendinimas gerokai pasistūmėjęs, analize (žr. ***6 lentelę***). Išsami analizė apėmė i) su projektu susijusių dokumentų (pasiūlymų, dotacijų susitarimų, stebėsenos ataskaitų ir kt.) peržiūrą, ii) paramos gavėjams pateiktus klausimynus ir su jais surengtas faktų patikrinimo vaizdo konferencijas;

5) išsamia papildomo finansavimo, skirto visiems susiejimo projektams, analize.

6 lentelė. Susiejimo ir EMTE katedrų projektų imtis

Kvietimas	Finansuotų projektų skaičius	Imtis	Aprėptis
Susiejimo projektai (2016–2017 m.)	10[1]	4	40 %
Susiejimo projektai (2018–2019 m.)	14	2	14 %
Iš viso susiejimo projektų	24	6	25 %
EMTE katedrų projektai	59	5	8 %

Pastaba. [1] Vienuolikai projektų iš pradžių buvo skirtos susiejimo dotacijos, tačiau vienas projektas buvo sustabdytas 2020 m. (iki jo įgyvendinimo pabaigos).
Šaltinis: Audito Rūmai.

III priedas. Investicijų į MTI ir MTI srities rezultatų ryšys

Nustatėme teigiamą koreliaciją tarp:

- vienam gyventojui tenkančių nacionalinių investicijų į MTI lygio ir veiklos rezultatų, vertinamų pagal Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinės suminį inovacijų indeksą. Kuo didesnės nacionalinės investicijos į MTI 2014–2020 m. laikotarpiu teko vienam gyventojui, tuo didesnis balas buvo 2021 m. rezultatų suvestinėje (žr. ***10 diagramą***);
- vienam gyventojui tenkančių nacionalinių investicijų į MTI lygio (2014–2020 m. laikotarpiu) ir dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“ lygio (žr. ***11 diagramą***).

10 diagrama. Vienam gyventojui tenkančių nacionalinių investicijų į MTI (2014–2020 m.) ir 2021 m. Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinės duomenų koreliacija

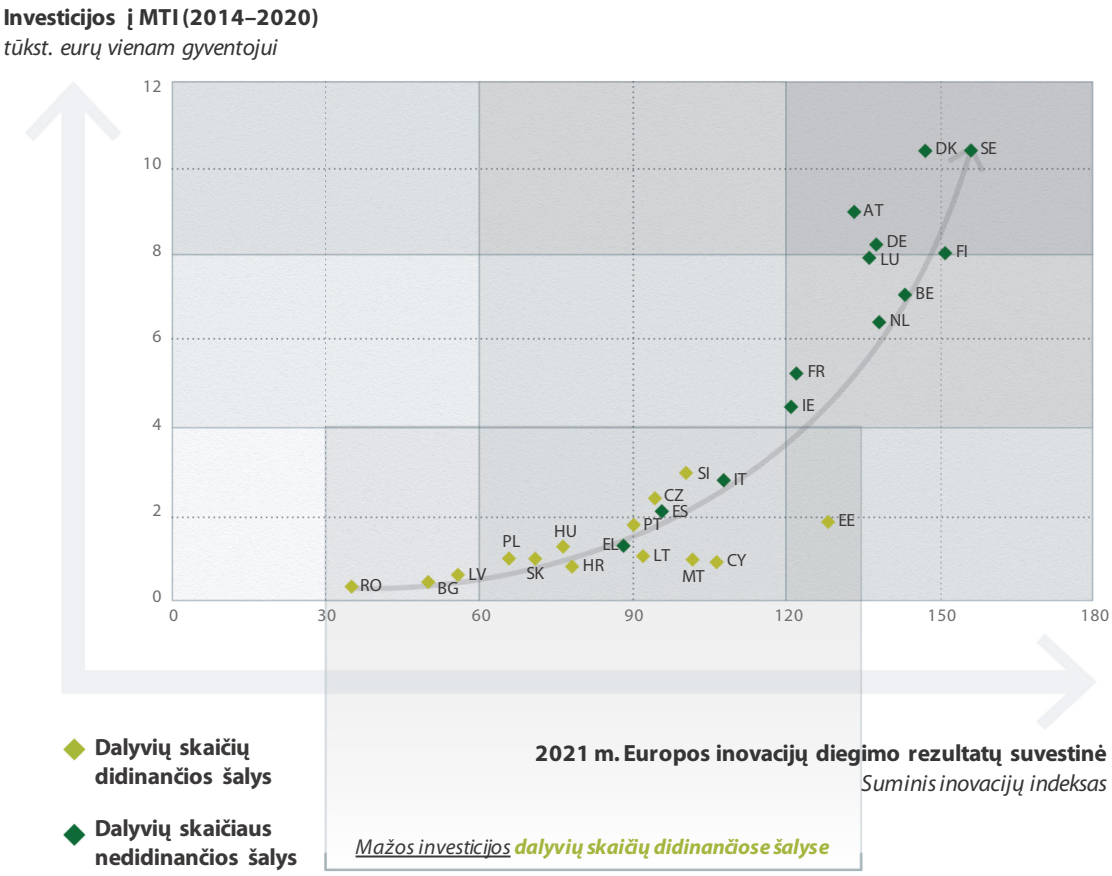

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostatu ir 2021 m. Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestinės duomenimis.

11 diagramoje parodyta vienam gyventojui tenkančių nacionalinių investicijų į MTI (2014–2020 m.) ir dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“ koreliacija. Determinacijos koeficientas (R^2), kuris parodo, kokią dalį vieno kintamojo svyravimo galima paaiškinti kito kintamojo svyravimu, yra 0,45. Tačiau pašalinus Kiprą (kaip išskirtį) R^2 vertė padidėja iki 0,65. Dauguma dalyvių skaičių didinančių šalių yra koncentruotai išsidėsčiusios apatiniame kairiajame kampe, o tai rodo, kad vienam gyventojui tenka ir nedidelės nacionalinės investicijos į MTI, ir nedidelis finansavimas pagal programą „Horizontas 2020“. Visos dalyvių skaičių didinančios šalys, išskyrus Čekiją ir Liuksemburgą, yra žemiau tendencijų tiesės.

11 diagrama. Vienam gyventojui tenkančių nacionalinių investicijų į MTI (2014–2020 m.) ir dalyvavimo programoje „Horizontas 2020“ (t. y. pagal įsipareigotas lėšas programos pabaigoje) koreliacija

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis ir programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

IV priedas. Konkrečioms šalims skirtos MTI srities rekomendacijos

Konkrečioms šalims skirtos MTI srities rekomendacijos, 2014–2020 m. laikotarpiu pateiktos dalyvių skaičių didinančioms šalims, buvo šios:

- 2014 m.: rekomendacijos pateiktos 10 iš 15 dalyvių skaičių didinančių šalių, daugiausia dėl ryšių, kurie turi būti sukurti tarp MTI ir pramonės politikos.
- 2015–2018 m.: kiekvienais metais rekomendacijos pateiktos dviem–penkioms šalims. Penkioms šalims (Bulgarijai, Kroatijai, Vengrijai, Slovėnijai, Rumunijai) nepateikta jokių rekomendacijų.
- 2019 m.: visos dalyvių skaičių didinančios šalys, išskyrus vieną, gavo rekomendaciją dėl su investicijomis susijusios ekonominės politikos orientavimo į MTI.
- 2020 m.: rekomendacijos pateiktos 10 iš 15 šalių, daugiausia dėl investicijų į MTI.

V priedas. Rodikliai, kurie buvo naudojami atliekant analizę, kurią Komisija pateikė teisės aktų leidėjams dalyvių skaičių didinančioms šalims atrinkti

a) **Programa „Horizontas 2020“:**

Valstybė narė turėjo nesiekti 70 % 27 ES valstybių narių mokslinių tyrimų kompetencijos sudėtinio rodiklio vidurkio. Rodiklį sudaro keturi kintamieji:

- dažnai cituojamų publikacijų, kurių vienas iš autorių dirba toje šalyje, dalis;
- geriausių šalies universitetų ir viešųjų mokslinių tyrimų organizacijų skaičius;
- patentų paraiškos;
- bendra gautų Europos mokslinių tyrimų tarybos dotacijų vertė.

b) **Programa „Europos horizontas“:**

- bendrosios nacionalinės pajamos nesiekia 90 % ES vidurkio;
- šalies tyrėjų mokslinių publikacijų, kurios yra tarp 10 % labiausiai cituojamų publikacijų (t. y. cituojamų kituose mokslinių tyrimų dokumentuose), procentinė dalis, vertinant kiekvieną šalį;
- patentų paraiškų skaičius milijonui gyventojų nesiekia ES vidurkio.

VI priedas. Statistika

7 lentelėje ir ***8 lentelėje*** apžvelgiamas dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimo įgyvendinant dvi analizuotas priemones lygis. Jose parodyta, kiek pateiktų projektų pasiūlymų buvo atrinkta finansuoti konkurencinės atrankos procedūros pabaigoje. Pagrindinis veiksnys, nuo kurio priklauso šalies sėkmės rodiklis, yra bendri jos MTI srities rezultatai. Tarp kitų veiksnių yra, pavyzdžiui, ankstesnio dalyvavimo metu įgyta patirtis, bendros nacionalinių subjektų pastangos siekiant sėkmingesnio dalyvavimo, ir esami dalyvavimo tinkluose ryšiai. Tai atitinka pastabas, pateiktas mūsų Specialiojoje ataskaitoje 02/2020 dėl MVĮ priemonės (43 dalis).

7 lentelė. Pateikti ir finansuojami susiejimo projektų pasiūlymai pagal šalis (programos pabaigoje)

Šalis	Pateikta pasiūlymų (a)	Finansuojama projektų (b)	Sėkmės rodiklis (b/a)	Visų finansuojamų projektų dalis
Kipras	41	**6**	15 %	24 %
Portugalija	21	**3**[2]	14 %	12 %
Čekija	28	**3**	11 %	12 %
Lenkija	32	**3**	9 %	12 %
Latvija	14	**2**	14 %	8 %
Vengrija	17	**2**	12 %	8 %
Bulgarija	28	**2**	7 %	8 %
Estija	11	**1**	9 %	4 %
Slovakija	18	**1**	6 %	4 %
Slovėnija	20	**1**	5 %	4 %
Serbija[1]	30	**1**	3 %	4 %
Lietuva	9	-	0 %	-
Rumunija	44	-	0 %	-
Kroatija	16	-	0 %	-
Malta	9	-	0 %	-
Liuksemburgas	2	-	0 %	-

Pastabos:
[1] Programos „Horizontas 2020“ asocijuotosios šalys taip pat gali dalyvauti dalyvių skaičiaus didinimo priemonėse.
[2] Apima projektą, kuris buvo sustabdytas 2020 m. (t. y. iki jo įgyvendinimo pabaigos).
Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

8 lentelė. Pateikti ir finansuojami EMTE katedrų projektų pasiūlymai pagal šalis (programos pabaigoje)

Šalis	Pateikta pasiūlymų (a)	Finansuojami projektai (b)	Sėkmės rodiklis (b/a)	Visų finansuojamų projektų dalis
Portugalija	61	16	26 %	27 %
Estija	43	14	33 %	24 %
Lenkija	46	6	13 %	10 %
Kipras	27	5	19 %	8 %
Čekija	23	4	17 %	7 %
Slovėnija	39	3	8 %	5 %
Turkija[1]	7	2	29 %	3 %
Rumunija	12	2	17 %	3 %
Kroatija	14	2	14 %	3 %
Liuksemburgas	5	1	20 %	2 %
Bulgarija	15	1	7 %	2 %
Lietuva	15	1	7 %	2 %
Serbija[1]	18	1	6 %	2 %
Slovakija	16	1	6 %	2 %
Latvija	20	-	0 %	-
Malta	6	-	0 %	-
Vengrija	6	-	0 %	-

Pastaba. [1] Programos „Horizontas 2020“ asocijuotosios šalys taip pat gali dalyvauti dalyvių skaičiaus didinimo priemonėse.
Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų baze.

9 lentelė. Pagal programą „Horizontas 2020“ dalyvių skaičiaus didinimo priemonėms įsipareigotų skirti lėšų pasiskirstymas pagal šalis (programos pabaigoje)

Valstybė narė / šalių grupė	Įsipareigotos lėšos (milijonais eurų) (išskyrus COST)
Portugalija	102,3
Kipras	88,2
Lenkija	59,4
Estija	52,9
Čekija	50,1
Bulgarija	30,1
Latvija	28,3
Slovėnija	26,0
Vengrija	24,8
Slovakija	18,0
Rumunija	10,2
Kroatija	9,9
Lietuva	5,3
Liuksemburgas	4,7
Malta	4,1
Dalyvių skaičiaus nedidinančios šalys	157,5
ES nepriklausančios šalys (įskaitant Jungtinę Karalystę)	82,3

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų suvestine.

10 lentelė. Įsipareigojimų pagal 7 BP ir programą „Horizontas 2020“ palyginimas pagal šalis (abiejų programų pabaigoje)

Valstybė narė / šalių grupė	7 BP (mlrd. eurų)	H2020 (mlrd. eurų)	7 BP dalis (a)	H2020 dalis (b)	Pokytis (b – a)	Pokytis (%) (b – a)/a
Vokietija	7,13	9,97	15,70 %	14,74 %	–0,96	–6,1
Prancūzija	5,21	7,34	11,48 %	10,86 %	–0,62	–5,4
Ispanija	3,30	6,34	7,27 %	9,37 %	2,10	28,9
Italija	3,63	5,62	8,00 %	8,31 %	0,31	3,9
Nyderlandai	3,42	5,33	7,52 %	7,88 %	0,36	4,8
Belgija	1,84	3,39	4,05 %	5,01 %	0,96	23,7
Švedija	1,75	2,29	3,85 %	3,39 %	–0,46	–11,9
Austrija	1,19	1,92	2,62 %	2,84 %	0,22	8,4
Danija	1,08	1,76	2,38 %	2,60 %	0,22	9,2
Graikija	1,02	1,70	2,25 %	2,51 %	0,26	11,6
Suomija	0,87	1,52	1,93 %	2,25 %	0,32	16,6
Airija	0,63	1,19	1,38 %	1,77 %	0,39	28,3
Portugalija	0,53	1,15	1,16 %	1,70 %	0,54	46,6
Lenkija	0,44	0,74	0,97 %	1,10 %	0,13	13,4
Čekija	0,29	0,50	0,63 %	0,74 %	0,11	17,5
Slovėnija	0,17	0,38	0,38 %	0,56 %	0,18	47,4
Vengrija	0,29	0,37	0,64 %	0,55 %	–0,09	–14,1
Kipras	0,09	0,32	0,21 %	0,47 %	0,26	123,8
Rumunija	0,15	0,30	0,34 %	0,44 %	0,10	29,4
Estija	0,10	0,27	0,21 %	0,41 %	0,20	95,2
Liuksemburgas	0,06	0,20	0,13 %	0,29 %	0,16	123,1
Bulgarija	0,10	0,16	0,22 %	0,24 %	0,02	9,1
Slovakija	0,08	0,14	0,17 %	0,21 %	0,04	23,5
Kroatija	0,09	0,14	0,20 %	0,20 %	0,00	0,0
Latvija	0,05	0,12	0,11 %	0,17 %	0,06	54,5
Lietuva	0,05	0,10	0,11 %	0,14 %	0,03	27,3
Malta	0,02	0,04	0,05 %	0,06 %	0,01	20,0

Valstybė narė / šalių grupė	7 BP (mlrd. eurų)	H2020 (mlrd. eurų)	7 BP dalis (a)	H2020 dalis (b)	Pokytis (b – a)	Pokytis (%) (b – a)/a
ES nepriklausančios šalys (Jungtinė Karalystė)	7,03	7,75	15,48 %	11,46 %	–4,02	–26,0
ES nepriklausančios šalys (kitos)	4,80	6,58	10,56 %	9,72	–0,84	–8,0
IŠ VISO	**45,41**	**67,62**				

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis programos „Horizontas 2020“ duomenų suvestine.

Akronimai ir santrumpos

BP: bendroji programa

BVP: bendrasis vidaus produktas

CORDIS: Bendrijos mokslinių tyrimų ir plėtros informacinė paslauga

COST: Europos bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje

EGADP: Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė

ERPF: Europos regioninės plėtros fondas

H2020: programa „Horizontas 2020“

MTI: moksliniai tyrimai ir inovacijos

PRP: politikos rėmimo priemonė

PVRR: pagrindinis veiklos rezultatų rodiklis

REA: Europos mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga

RTD GD: Komisijos Mokslinių tyrimų ir inovacijų generalinis direktoratas

Žodynėlis

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė: ES finansinės paramos mechanizmas, skirtas COVID-19 pandemijos ekonominiam ir socialiniam poveikiui švelninti ir ekonomikos atsigavimui skatinti, kartu skatinant žaliąją ir skaitmeninę transformaciją.

Europos regioninės plėtros fondas: ES fondas, kuriuo stiprinama ekonominė ir socialinė sanglauda ES, finansuojant investicijas, kuriomis mažinami regionų skirtumai.

Europos semestras: metinis ciklas, kuriuo suteikiamas pagrindas koordinuoti ES valstybių narių ekonominę politiką ir vykdyti pažangos stebėjimą.

Finansavimo paskirstymas pagal kompetenciją: finansavimo paskirstymas remiantis konkursiniais kvietimais teikti pasiūlymus ir atliekant nepriklausomą nuopelnais grindžiamą tarpusavio vertinimą, atrenkant tik geriausius projektus, neatsižvelgiant į geografinį pasiskirstymą.

Finansinė priemonė: finansinė parama iš ES biudžeto investicijų į nuosavą arba kvazinuosavą kapitalą, paskolų ar garantijų arba kitų rizikos pasidalijimo priemonių forma.

Įsipareigojimas: biudžeto suma, skirta finansuoti konkrečiam išlaidų punktui, pavyzdžiui, sutarčiai ar dotacijos susitarimui.

Jungtinis tyrimų centras: Komisijos mokslo ir žinių tarnyba, teikianti mokslines konsultacijas ir paramą ES politikai.

Komiteto procedūra: komiteto procedūra taikoma tais atvejais, kai Komisijai pagal teisės akto tekstą suteikiami įgyvendinimo įgaliojimai. Tai reiškia, kad jai turėtų padėti iš visų ES šalių atstovų sudarytas komitetas. Komitetas dėl Komisijos siūlomų priemonių pateikia oficialią nuomonę; paprastai jis tai daro balsuodamas. Priklausomai nuo procedūros, komiteto nuomonės Komisijai gali būti daugiau arba mažiau privalomos.

Konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos: metinės gairės, kurias Komisija per Europos semestrą teikia atskiroms valstybėms narėms dėl jų makroekonominės, biudžeto ir struktūrinės politikos.

Nacionalinis informacijos centras: ES valstybių narių ar kitų dalyvaujančių šalių vyriausybių įsteigtas ir finansuojamas subjektas, turintis šalyje teikti paramą ir rekomendacijas pareiškėjams ir paramos gavėjams pagal programą „Horizontas 2020“ ar „Europos horizontas“.

Nepiniginiai įnašai: nefinansiniai ištekliai, trečiųjų šalių neatlygintinai suteikti naudos gavėjui.

Strategija „Europa 2020“: 2010 m. pradėta įgyvendinti ES dešimties metų strategija, kurios tikslas – skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

Subsidiarumas: principas, pagal kurį ES imasi veiksmų tik tada, kai jie yra veiksmingesni už nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmeniu atliekamus veiksmus.

Vadovaujančioji institucija: nacionalinė, regioninė ar vietos valdžios institucija (arba privati įstaiga), valstybės narės paskirta valdyti ES finansuojamą programą.

Veiksmų programa: pagrindinė ES finansuojamų sanglaudos projektų įgyvendinimo nustatytu laikotarpiu sistema, kurioje pateikti prioritetai ir tikslai, nustatyti Komisijos ir atskirų valstybių narių sudarytuose partnerystės susitarimuose.

Vieta pagrįsta inovacija: tokias inovacijas skatina glaudi inovacijų srities subjektų, pavyzdžiui, įmonių, mokslo tiriamųjų įstaigų ir vietos ir (arba) regioninės valdžios, sąveika artimoje teritorinėje aplinkoje, kurioje dėl geografinio artumo lengviau keistis informacija ir bendradarbiauti.

Komisijos atsakymai

https://www.eca.europa.eu/lt/pages/DocItem.aspx?did=61346

Chronologija

https://www.eca.europa.eu/lt/pages/DocItem.aspx?did=61346

Audito grupė

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami Audito Rūmų atliktų auditų, susijusių su ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatai. Audito Rūmai audito užduotis atrenka ir nustato taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties teisės aktams rizikas, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų nario Mihailo Kozlovo vadovaujama IV audito kolegija „Rinkų reguliavimas ir konkurencinga ekonomika“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narė Ivana Maletić, jai padėjo kabineto vadovė Sandra Diering ir kabineto atašė Tea Japunčić, pagrindinė vadybininkė Marion Colonerus, užduoties vadovas Juan Antonio Vazquez Rivera, auditoriai Marco Montorio ir Katja Mravlak. Lingvistinę pagalbą teikė Thomas Everett.

Iš kairės į dešinę. Marco Montorio, Tea Japunčić, Juan Antonio Vazquez Rivera, Ivana Maletić, Sandra Diering, Katja Mravlak.

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2022 m.

Europos Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika nustatyta Audito Rūmų sprendime Nr. 6-2019 dėl atviruųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis Audito Rūmų turinys yra licencijuojamas pagal *Creative Commons Attribution 4.0 International* (CC BY 4.0) licenciją. Todėl paprastai pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi bet kokie padaryti pakeitimai. Tie asmenys, kurie pakartotinai naudoja Audito Rūmų turinį, neturi iškreipti pirminės prasmės ar minties. Audito Rūmai nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Būtina gauti papildomą leidimą, jei tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, pavyzdžiui, Audito Rūmų darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikiami trečiųjų asmenų kūriniai.

Gavus tokį leidimą, juo panaikinamas ir pakeičiamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi bet kokie naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų:

1 diagramos piktogramos: © Freepik Company S.L. Visos teisės saugomos.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika netaikoma.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. Audito Rūmai jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktą privatumo ir autorių teisių politiką.

Audito Rūmų logotipo naudojimas

Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Audito Rūmų sutikimo.

PDF	ISBN 978-92-847-8316-8	1977-5725	doi:10.2865/223	QJ-AB-22-015-LT-N
HTML	ISBN 978-92-847-8309-0	1977-5725	doi:10.2865/699132	QJ-AB-22-015-LT-Q

Kad būtų sumažintas atotrūkis inovacijų srityje, programoje „Horizontas 2020“ nustatytos specialios dalyvių skaičiaus didinimo priemonės, kuriomis siekiama remti valstybes nares, kurios atsilieka mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje. Vertinome, ar šios priemonės atitiko paskirtį.

Darome išvadą, kad dalyvių skaičiaus didinimo priemonės, skirtos spręsti klausimui dėl menko dalyvių skaičių didinančių šalių dalyvavimo MTI bendrosiose programose, buvo gerai parengtos, tačiau norint tvarių pokyčių būtinos nacionalinio lygmens pastangos. Politikos rėmimo priemonės pajėgumas paskatinti šiuos pokyčius buvo ribotas.

Aktyvumo dalyvaujant dalyvių skaičiaus didinimo priemonėse lygis skyrėsi, o įgyvendinant finansuojamus projektus, nors jau matyti teigiamų rezultatų, susidurta su iššūkiais papildomo finansavimo ir tvarumo srityse.

Rekomenduojame Komisijai skatinti labiau naudoti politikos rėmimo priemonę, siekti, kad dalyvavimas įgyvendinant dalyvių skaičiaus didinimo priemones būtų labiau subalansuotas, sudaryti palankesnes sąlygas gauti papildomą finansavimą, stiprinti pajėgumą panaudoti projektų rezultatus ir pagerinti stebėseną.

Audito Rūmų specialioji ataskaita pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS AUDITO RŪMAI

Europos Sąjungos leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide de Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/Pages/ContactForm.aspx
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors